

Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete

***A CHAROLAIS ÉS AZ AUBRAC FAJTÁK
TENYÉSZTÉSI PROGRAMJA***

2024.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	4
2.	Fogalom meghatározások	4
3.	Ellenőrzött fajtáink	4
3.1.	A charolais fajta.....	4
3.1.1.	A charolais fajta leírása.....	5
3.1.2.	A charolais fajta típusai.....	5
3.1.3.	Törzskönyvezést kizáró okok Charolais fajta esetében.....	6
3.2.	Az aubrac fajta.....	6
3.2.1.	Az aubrac fajta jellemzői.....	6
3.2.2.	Törzskönyvezést kizáró okok aubrac fajta esetében.....	7
3.2.3.	Charolais fajta tenyésztési célja.....	7
3.2.4.	Aubrac fajta tenyésztési célja.....	8
3.2.5.	A tenyészcél megvalósításának eszközei.....	8
4.	Egyedazonosítás, Azonosság-ellenőrzés és származásellenőrzés	9
4.1.	Egyedazonosítás.....	9
4.2.	Azonosság-ellenőrzés módszerei.....	9
4.3.	Származásellenőrzés.....	10
4.3.1.	Adminisztratív ellenőrzés.....	10
4.3.2.	Szűrőpróbaszerű vizsgálat.....	10
5.	Tenyésztési és termelési adatok gyűjtése	11
6.	Törzskönyvezés	11
6.1.	A törzskönyv felépítése, a törzskönyvezés szabályai és gyakorlata.....	11
6.2.	A főtörzskönyvi részbe történő bejegyzés követelményei - CHAROLAIS.....	12
6.3.	A főtörzskönyvi részbe történő bejegyzés követelményei - AUBRAC.....	13
6.4.	Állatok bejegyzése a melléktörzskönyvi részbe és utódaik felvétele a főtörzskönyvi részbe.....	14
6.5.	A melléktörzskönyvi részbe történő bejegyzés követelményei.....	14
6.6.	A melléktörzskönyvi részben nyilvántartott állatok utódainak felvétele a főtörzskönyvi részbe....	15
7.	A törzskönyvből való törlés előírásai	15
8.	Fajtatiszta tenyészállatok és szaporítóanyagaik tenyésztés céljából történő engedélyezése	16
9.	A származási igazolás	16
9.1.	A származási igazolás kibocsátása, tartalma és formátuma.....	16
9.2.	A származási igazolások.....	17
9.3.	A kibocsátott származási igazolás tartalma.....	17
10.	Az ivadékteljesítmény-vizsgálat (ITV) szervezése	17
11.	A teljesítmények vizsgálata	18
11.1.	Általános előírások.....	18
11.2.	Korrigált súlyok, gyarapodás, herekörméret és indexek.....	18
11.3.	Növendékbikák saját teljesítmény-vizsgálata (stv).....	18
11.3.1.	Az STV szabályai.....	18
11.3.2.	Intenzív módszer:.....	19
11.3.3.	Edző módszer:.....	19
11.4.	Fajtaazonossági-bírálat.....	20

11.5.	Küllemi bírálat.....	20
11.5.1.	Küllemi súlyozott összpontszám	20
11.6.	Ultrahangos húsminőség- és vágóérték-vizsgálatok.....	21
12.	Tenyészállatok és tenyészetek minősítése.....	21
12.1.	A charolais és aubrac tehének teljesítményének értékelése.....	21
12.1.1.	A tehének minősítési kategóriái.....	21
12.2.	A tenyészbikák minősítése	22
12.2.1.	Saját teljesítmény alapján	22
12.2.2.	Ivadékteljesítmény (tenyészértékek) alapján	22
12.3.	A tenyészetek minősítése	22
13.	Tenyészértékbecslés	22
13.1.	Szelekciós index	23
14.	Tenyészbika előállítás	23
14.1.	A bika előállítás genetikai bázisa	23
14.2.	Tenyészbikák regisztrációja	24
14.3.	Tenyészbikák szelekciója	24
15.	Egyéb rendelkezések.....	24
1.	melléklet: Támogatott Uniók elvei	25
2.	melléklet: Fogalom meghatározások.....	25
3.	melléklet: A fajtáink szerepe, jelentősége	26
3/A	Charolais.....	26
3/B	Aubrac	27
4.	melléklet: A gyűjtött adatok köre, az adatgyűjtés részletes szabályai.....	27
5.	melléklet: A törzskönyvi osztályba sorolás táblázata	30
6.	melléklet: Az ITV szabályai	37
	Ivadékteljesítmény-vizsgálat	37
	Célja és feladata.....	37
	Az ivadékteljesítmény-vizsgálat szabályozása	37
	Általános elvek	38
	Munkafolyamatai.....	38
7.	melléklet: Korrigált súlyok, gyarapodás, herekörméret és indexek.....	39
	A 205 napos súly és index	39
	A 400 napos súly és index	40
	Az STV gyarapodás és index számítása	41
	Éves korra korrigált herekörméret	41
8.	melléklet: A BreedPlan rendszer jellemzői.....	41
9.	melléklet: Küllemi bírálati lap minta	43
10.	melléklet: STV indítási kérelem minta.....	44

1. BEVEZETÉS

A charolais fajta egyike a legnagyobb jelentőségű húsmarha fajtáknak a hazai marhahústermelésben, az aubrac fajta pedig fokozódó jelentőséggel bír. Az **Európai Parlament és Tanács (EU) 2016/1012 rendelete (2016. június 8.) a fajtatiszta tenyészállatok, hibrid tenyészsertések és szaporítóanyagaik Unión belüli tenyésztésének, kereskedelmének és az Unióba történő beléptetésének tenyésztéstechnikai és származástani feltételeiről (továbbiakban: EU Állattenyésztési rendelet)** értelmében a populációk értékes genetikai képességeinek rögzítésére és a fajta biológia alapjainak fejlesztésére a **Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete (továbbiakban: Egyesület)** tenyésztési programot alkalmaz. E tenyésztési programban fogalmazza meg a kedvező genetikai képességekkel rendelkező, gazdaságos hústermelésre képes, hosszú hasznos élettartamú, kiváló funkcionális küllemű populáció megteremtéséhez szükséges szakmai feladatokat.

A program alapvető célja a magyarországi fajtatiszta charolais és a fajta felhasználásával közel öt évtized alatt kialakult hústípusú, charolais jellegű – valamint az aubrac - populációk tenyész- és haszonértékének javítására irányuló nemesítő munka elemeinek meghatározása és olyan rendszerbe foglalása, amely a nemzetközi törekvésekkel összhangban egységes elveket tartalmaz a munkában résztvevő valamennyi szervezet számára.

A charolais és az aubrac fajta – besorolása szerint – világfajták, amelynek Magyarországon tenyésztett, illetve tenyésztésbe vont egyedei egy szub-populácót képeznek.

A Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete tagja a charolais fajta világszervezetének - Charolais Világszövetség (Charolais Charbray International – CCI). A nemzetközi harmonizációs elveket követve, azokat alkalmazva végezzük a fajta hazai nemesítő munkáját.

Az elismert fajtáink tenyésztési feladatait a Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete, mint elismert tenyésztőszervezet látja el.

Az elismert tenyésztőszervezet az állattenyésztés szervezési feladatainak keretében:

- megfogalmazza a tenyészcél és ennek megvalósítása érdekében tenyésztési programot hajt végre;
- törzskönyvezést végez;
- teljesítményt vizsgál vagy vizsgálta.

Az Unió tenyészállatok és szaporítóanyagaik szabad kereskedelméről szóló alapelveiről, és azok támogatásáról az 1. melléklet szól.

2. FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

A fogalommeghatározásokat a 2. melléklet tartalmazza.

3. ELLENŐRZÖTT FAJTÁINK

3.1. A CHAROLAIS FAJTA

A charolais húsmarha a XVII. –XVIII. században Franciaországban alakult ki a helyi hegyitarka változat és a durham (a shorthorn francia neve) felhasználásával. A XIX. század közepétől erőteljesen szelektálták nagy testtömegre és faggyúmentes hús termelésére. Jelenleg a legelterjedtebb húsmarha Franciaországban. A fajta szerepéről, jelentőségéről a 3/A melléklet szól.

3.1.1. A CHAROLAIS FAJTA LEÍRÁSA

A charolais nagy testű, nagy növekedési erélyű, későn érő és könnyen kezelhető szarvasmarha. Egyszínű fehér, néha tejfel-, vagy zsemlesárga, nagyon ritkán alig észrevehető folttal. Ritkán előfordul a durham fajtára emlékeztető, egyszínű fedettebb barnás-sárga szín, mely nyáron kivilágosodik. A feje aránylag kicsi, rövid, széles. A rágóizma (pofája) erős, a szutyakja széles és egyszínű rózsaszínű. Szarvai fehérek, kerek, előre íveltek. Szarvatlan változata is van, mely ma már minden típusban megtalálható. A mellkasa mély, válla, lapockája kerek, háta nagyon izmolt, a vesetájék nagyon széles és vastag. A csípők nem kiugróak, de nagyon szélesek, ugyanígy a far is. A combok kerek és jól lehúzódoak. A lábai viszonylag rövidek, szabályosak. A hagyományos francia típusok végtagjai nem túl finomak. A hátulsó lábak néha enyhén kardosak.

3.1.2. A CHAROLAIS FAJTA TÍPUSAI

A charolais fajtának – hazánkban is – a Charolais Világszövetség irányelvei szerinti típusai találhatóak meg:

3.1.2.1. *Tenyésztői típus (type d' élevage)*

A fajtatiszta tenyésztés típusa. Az ebbe a típusba sorolható állat a kortársak átlagánál magasabb, szellősebb. (Az 1993-ban mért adatokat figyelembe véve a tehenek 132 cm-es hazai átlagos marmagasságát legalább 2-3 %-kal [3-4 cm] meghaladja, míg a ferde törzshossz 3-4 %-kal [6-8 cm] nagyobb, átlagos mellkas körméreti adatok mellett.) Kevésbé kelti robusztus állat benyomását. A nagytömegű izomzat egyenletes elhelyezkedésű, láthatólag nem kötegelt. Inkább későn érő és nagyobb végsúlyra hizlalható. Jellemzője a vékonyabb csontozat. A nagytestű, széles medencéjű tehen és a nyúlánk, nem túl széles, vékonycsontú borjú nagy valószínűséggel biztosítja az ellés kifejezetten könnyű lefolyását. Az e típusba tartozó bikákkal fedezett két éves charolais üszöknél nagy valószínűséggel elkerülhetők az ellés körüli bonyodalmak. Az idesorolható tenyészállatok anyai tulajdonság szempontjából is értékelésre kerülnek.

3.1.2.2. *Hentes típus (type d' boucherie)*

Az ebbe a típusba tartozó egyedek tenyészvikáit elsősorban keresztezés céljára használjuk. Ezek az apaállatok az átlagnál mélyebbek, dongásabbak, ugyanakkor nem érik el az átlagos magasságot. (Az idetartozó tehenek 132 cm-nél alacsonyabbak, ugyanakkor a mellkas körméreti adatai legalább 6-10 cm-rel haladják meg az átlagot – hasonló kondíciót feltételezve.) A váll és farizomzat kifejezetten erőteljes, a nyak kissé rövidebb, csontozata vastagabb. Összhatását tekintve robusztus benyomást kelt. E típusnál is feltétlenül szükséges és fontos, hogy a nehézellést ne örökítsék.

3.1.2.3. *Köztes típus (type mixte)*

A tenyésztői és a hentes típus közötti átmenetet alkotja.

3.1.2.4. *Szépen-születő típus (type bien naître)*

A francia tenyésztők által, a ranch típushoz hasonló elvek mentén szelektált típus. Vékonyabb csont, hosszú törzs, kisebb szélesség, szellősebb – általában nem robusztus megjelenés, nagy gulyatűrő képesség jellemzi. Két ősisorában általában nem találunk külföldi származású ranch típusú egyedet. A nagytestű húsmarhák és a charolais átlagánál is könnyebben ellik.

3.1.2.5. *Ranch típus*

Hosszú lábú, hosszú törzsű, ugyanakkor vékonyabb csontozatú, kevésbé széles, a tenyésztői típusnál valamivel kevésbé izmolt állatok tartoznak ide. A típusok közül a legextenzívebb, a ranch tartást jól bírja, átlagnál jobb anyai tulajdonságok jellemzik, rájárási változatai vannak. Sok közöttük a szarvatlan.

3.1.2.6. Keresztezett állományok

A fajtaátalakító keresztezés alá vont, valamint a végtermék előállítás céljára használatos tehénállomány külleme nem egységes. Az egyedek fenotípusa végső soron magán hordhatja bármely más húshasznú fajta jegyeit, vagy azok keverékét is, de a fajtaátalakító keresztezés fokától függő mértékben átüt rajtuk a charolais jelleg. A charolais keresztezések első generációiból származó egyedek nem tekinthetők charolais-nak.

3.1.3. TÖRZSKÖNYVEZÉST KIZÁRÓ OKOK CHAROLAIS FAJTA ESETÉBEN

Nem törzskönyvezhetők a következő küllemi jegyekkel rendelkező egyedek:

- Túlzottan kifejezett izmoltság (erős culard jelleg),
- Túlzottan izomszegény, tejelő fajtajellegű megjelenés
- Túlzottan kicsi v. nagy, a fajtára nem jellemző ráma,
- Túlzottan ideges, emberre veszélyes temperamentum,
- Nem egyszínű fehér, tejfelsárga v. zsemleszínű,
- Nagyobb, halvány bőr-, és/vagy szőrpigment foltok,
- Határozottan elütő színű bőr-, és/vagy szőrpigment foltok,
- Pettygek a szutyakon vagy a nyelven,
- Füstös orr,
- Pigmentált v. füstös lábvégek v. szarv,
- Súlyos elülső és hátulsó lábhibák (ld. Küllemi bírálati szabályzat),
- Csuka- és/vagy pontyszáj.

3.2. AZ AUBRAC FAJTA

Az aubrac fajta bölcsője Franciaországban van, ezen belül is az *Aubrac-hegységben*, amely a Francia-középhegység déli részén található. A XVII. században alakították ki egy Benedek-rendi apátságban, ahol a többi fajtától elzárt tenyésztése folyt. Az aubrac jelentőségéről a 3/B melléklet szól.

3.2.1. AZ AUBRAC FAJTA JELLEMZŐI

Szín: Egyszínű "vadas", átmenet a vörösbarna és a szürke között, de árnyalt is lehet a búzaszíntől a szürkésfehérig. Felnőtt korban, az ivari hormonok termelődésének fokozódásakor a vállakon és a faron feketébe hajlóan sötétebb a tónusa, főleg bikákon és kasztrált egyedeken (tinókon). Az elülső lábak közel fekete színűek is lehetnek. A lábak, combok belső oldala, a mellkas lábak közötti része, a has alja jellemzően világosabb árnyalatú, mint az egyed testének jellemző színe. Nagyon jellegzetes mintegy háromujjnyi fehérhajlóan világos sáv látható a szutyak felett, ami a bikák ivarérettel jellemzően eltűnik. Szélsőségek: a nyálkahártya, a végbélnyílás széle, az ajkak, a farkbojt, a körmök, a szarvak vége és a fülek szélei feketék. Bikáknál a vaszora is fekete.

Szarvak: ferdén, enyhén felfelé-előre irányuló, majd a test felé visszaforduló. Csúcsa fekete, alapi részén lehet a legfehérebb.

Fej: A száj (szutyak), a szemhéjak széle és a szempillák feketék, ezeket fehér ívkoszorú veszi körül. A nyelv pala színű. A szeme ún. andalúziai („kifestett szem”). A fej elülső része a fültől az orrig lapos és egyenes, a homlok négyzet alakú, a homlokkoszorú széles és gyakran göndör, a fülek átlagos nagyságúak, finomak, fekete szőrszálakkal a végükön. Szép, kifejező fej, amely rövid és széles pofában végződik.

Láb, lábvégek: finom és rövid, csontozata kifejezett szilárdságot mutat és tükrözi a tenyészcél. A köröm körben fekete, csánkja széles és kifejezett.

Farok: finom és hosszú, jó faroktűzésű, fekete farokbojtban végződik.

Test: a nyak rövid, a has és az ágyék széles. Fejlett és széles a far és a csípő. Egyenes hát-ágyék kötés, mély mellkas és dongás bordák. A lebernycg fejletlen. Izmolt far. A comb széles, de nem kikerekedett, ugyanakkor az alcomb csánkra húzódo.

Testméret adatok:

Az aubrac a közepes testű fajtakörbe tartozik. A tehenek kifejlett kori élősúlya viszonylag széles határok között mozog (550-800 kg). Jellemző marmagasság 125 cm. A bikák kifejlett egyedeire 900-1200 kg-os súly jellemző. Marmagasság 130 cm.

3.2.2. TÖRZSKÖNYVEZÉST KIZÁRÓ OKOK AUBRAC FAJTA ESETÉBEN

Nem törzskönyvezhető a következő küllemi jegyekkel rendelkező egyedek:

- Túlzottan kifejezett izmoltság,
- Fehér vagy vörös fedőszőrök a farokbojton,
- Fehér foltok a has alján vagy a nyelven,
- Füstös és bármilyen, feketétől eltérő színű szutyak,
- Elülső és hátulsó lábhibák (ld. Küllemi bírálati szabályzat),
- Csuka- és pontyszáj.

3.2.3. CHAROLAIS FAJTA TENYÉSZTÉSI CÉLJA

Az Egyesület célja, hogy a charolais fajta gazdaságilag fontos értékmérő tulajdonságait Magyarorszag egész területére kiterjedő módon tovább javítsa, s azokat céltudatosan hasznosítsa. A charolais különböző típusai és változatai kiegészítik egymást, mivel különböző tenyésztői igényeket elégítenek ki, hiszen eltérő környezetben eltérő típussal a legeredményesebb a termelés. Egy tenyészletben, egy termelési környezetben sokszor több típus is megtalálható. (Ugyanakkor az egyes típusok között sok esetben nincs éles határvonal.)

Az alább felsorolt adatok átlagos körülmények között valósulnak meg, az egyedek teljesítményét az adott tenyészlet átlagához kell viszonyítani, de előnyben kell részesíteni az egyedmodellen alapuló tenyészértékbecslés eredményeit.

A nagysúlyra hizlalható, későn faggyúsodó, ugyanakkor gazdaságosan termelni tudó húsmarha előállítása érdekében arra kell törekedni, hogy átlagos hazai termelési körülmények között az állatok tenyésztési és termelési mutatói az alábbiak szerint alakuljanak (az eltérő típusok ettől eltérhetnek, amit a tehenek minősítésekor figyelembe kell venni):

- Kívánatos a minimálisan 600 kg-os testsúly, azonban a 850 kg-nál nagyobb, borjú választásakor mért tehen átlagsúly nem kívánatos.
- A termékenyítésbe vont tehenek 90 %-a vemhesüljön a 85 (90) napos termékenyítési időszak alatt,
- Az ellések lefolyása döntően 1 ("könnyű, segítség nélkül"), vagy 2 ("könnyű kis segítséggel") kategóriájú legyen,
- A két ellés közötti idő 410 napnál rövidebb legyen,
- A borjúnevelő képessége jó legyen. Nem aszályos, jó évjáratban – a borjak pótabrakolását követő – választáskor a 205 napra korrigált súly haladja meg a 260 kg-ot bikaborjak esetében, míg az üszőborjaké legalább a 230 kg-ot érje el.
- Az üszőállomány 95 %-a vemhesüljön
- A vágóállat kiválóan izmolt, jó húsminőségű, márványozott húsú, javuló csontos hús arányú (legalább 62 %), jó takarmányhasznosítású legyen, minden piacon jól értékesíthető

végterméket állítson elő. Tömegtakarmányokra alapozott hizlalási módszerrel 15-18 hónapos hizlalás végi kor esetén napi átlagban 1300 g gyarapodást érjen el (bika 600-700 kg, üsző 550-650 kg). Az S/EUROP minősítés szerint a vágott bikák legalább 90 %-a „U” minősítésű, a faggyúság 2-3 pont értékű legyen.

- Az üszők a fajta viszonylag későn érő jellegének megfelelően, 18-24 hónapos korban kerüljenek tenyésztésbe vételre.
- A tenyészbika a tenyészcélnek megfelelő tulajdonságokat jól örökítse, és ez hosszú hasznos élettartammal párosuljon,
- Az állomány jó alkalmazkodó-képességű legyen, ami a betegségekkel szembeni jó ellenálló képességgel is párosuljon,
- A fajta extenzív viszonyok között is minél jobban hozza felszínre genetikai értékét, pl. tartsa a kondícióját, jól vemhesüljön stb.
- A fajta legyen könnyen kezelhető, jó gulyatűró képességű, nagy gyarapodó képességű és kiváló húsminőségű.

3.2.4. AUBRAC FAJTA TENYÉSZTÉSI CÉLJA

Az Egyesület célja, hogy az aubrac fajta gazdaságilag fontos értékmérő tulajdonságait Magyarország egész területére kiterjedő módon tovább javítsa, s azokat céltudatosan hasznosítsa.

- A tehénállomány 90 %-a vemhesüljön a termékenyítési időszak alatt,
- Az ellések lefolyása döntően “segítség nélkül”, vagy “kis segítséggel” kategóriájú legyen,
- A két ellés közötti idő 390 napnál rövidebb legyen,
- A borjúnevelő képesség jó legyen. Nem aszályos, jó évjáratban választáskor a 205 napra korrigált súly haladja meg a 240 kg-ot bikaborjak esetében, míg az üszőborjaké legalább a 210 kg-ot érje el.
- A vágóállat kiválóan izmolt, jó húsminőségű márványozott húsú, javuló csontos hús arányú (legalább 62 %) legyen, minden piacon jól értékesíthető végterméket állítson elő. Tömegtakarmányokra alapozott hizlalási módszerrel 15-18 hónapos hizlalás végi kor esetén napi átlagban 1250 g gyarapodást érjen el (bika 600 kg, üsző 550 kg). Az SEUROP minősítés szerint a vágott bikák legalább 90 %-a „U” minősítésű, a faggyúság 2-3 pont értékű legyen.
- Az üszők a fajta viszonylag későn érő jellegének megfelelően, 18-24 hónapos korban kerüljenek tenyésztésbe.
- A tenyészbika a tenyészcélnek megfelelő tulajdonságokat jól örökítse, és ez hosszú hasznos élettartammal párosuljon,
- Az állomány jó alkalmazkodó-képességű legyen, ami a betegségekkel szembeni jó ellenálló képességgel is párosuljon,
- A fajta extenzív viszonyok között is minél jobban fejezze ki a genetikai értékét, pl. jól tartsa a kondícióját, nagy arányban vemhesüljön stb.
- A fajta legyen könnyen kezelhető, jó gulyatűró képességű, az e tekintetben legjobbakat megközelítő nagy gyarapodó képességű és kiváló húsminőségű.

3.2.5. A TENYÉSZCÉL MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ESZKÖZEI:

A tenyészcél megvalósításával elérhető a nagy gyarapodású és kiváló húsminőségű állomány, amely a takarmányt jól hasznosító egyedekből áll. A hatékony termelés feltételeként jó reprodukciós adottságokkal, termékenységgel, kiváló növekedési eréllyel és alkalmazkodóképességgel rendelkezik.

A tenyészcél megvalósításának eszközeként a nyitott populáció fenntartását, valamint a tenyészállat, embrió és szaporítóanyag áramlás génmigrációval történő fenntartását jelöli meg. A nemesítő, a szelekciós munka során fokozottan támaszkodik a hagyományos és a genomikai tulajdonságokat egyaránt figyelembe vevő tenyészértékbecslés eredményeire, az ebből képzett különböző gazda-

sági indexekre hazai és nemzetközi vonatkozásban egyaránt. A genomikai tenyésztéértékbecslés terjedésével a vizsgált és kiemelkedő genetikai képességeket mutató nőivarú egyedek hasznosítására szorgalmazza az embrió és petesejt mosás, az in vitro fertilizáció, az embrió biopszia és az embrió korban alkalmazott genomikai tenyésztéértékbecslés és ivarspecifikus felhasználás mind szélesebb körű elterjedését.

Ugyanakkor az Egyesület napjaink általánosan elfogadott jogi és etikai elveivel azonosulva elhatárolódik a klónozás és a genom mesterséges megváltoztatásával, gén-editálással történő szintetikus egyedek előállításától, valamint ezen egyedek vagy az általuk előállított állati termékek (hús, tej) közvetlen bekerülésétől az élelmiszerláncba, mindamelllett a Charolais Világszövetség ajánlását követve törzskönyvi rendszerében megteremti a pedigrekben előforduló ilyen egyedek regisztrálásának lehetőségét.

A megfogalmazott tenyészcélok elérésének módjai:

- Fajtatiszta tenyésztés: „A” főtörzskönyves tenyészállatok különböző módszerű párosításából származó borjak előállítása.
- Fajtaátalakító keresztezés: más fajtájú, ill. „C”, vagy „B” melléktörzskönyves nőivarú szarvasmarha párosítása „A” főtörzskönyves tenyész bikával. A születő borjak charolais vagy aubrac vérsége generációról – generációra magasabb, mint az anyáé. Az üszőborjak tenyésztésbe kerülhetnek.

4. EGYEDAZONOSÍTÁS, AZONOSSÁG-ELLENŐRZÉS ÉS SZÁRMAZÁSELLENŐRZÉS

4.1. EGYEDAZONOSÍTÁS

A Magyar Charolais Tenyésztők Egyesületének tagjai önállóan végzik az állatok tartós egyedi megjelölését (krotáliázást, tetoválást).

A tenyészetek azonosító kódjainak kiadását a mindenkor hatályos jogszabályok szabályozzák.

Az állatokat – születésüket követően – tartós egyedi azonosítóval kell ellátni. A Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete a mindenkor hatályos ENAR rendeletben foglaltak szerint végzi az állatok azonosítását. A Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete előírja minden tenyészállat tetoválás útján történő azonosíthatóságát. (A tehenek és tenyész bikák mellett a növendéküszőknek és az STV-be beállított növendékbikáknak is azonosíthatóaknak kell lenniük tetoválás alapján.) Tetováláskor az ENAR azonosító mind a 10 számjegyét használni kell. A mikrochipes azonosítás csak abban az esetben helyettesíti a tetoválást, ha a chip beültetés ténye és a chip adattartalma (egyedi azonosítója) a beültetést követő 3 hónapon belül bejelentésre kerül az Ügyvezetésre. Mindkét fajta jelölés kiváltható az egyesületi genom programban használatos mintavételi krotália alkalmazásával, azonban a tetoválás vagy chip emellett is javasolt.

4.2. AZONOSSÁG-ELLENŐRZÉS MÓDSZEREI

Ha a charolais, vagy aubrac fajta fajtatiszta tenyészállatait mesterséges termékenyítés céljából történő spermagyűjtésre használják, a tenyésztő szervezet - a Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete - előírja azok azonosítását vércsoportjuk vizsgálata alapján, vagy más megfelelő és legalább ugyanolyan fokú bizonyosságot nyújtó módszer, például mikroszatellit DNS-vizsgálat alapján. Ezen felül az Egyesület elfogadja a tenyészállatok azonosításának egyéb (pl. SNP alapú) módszereit, ha azok legalább ugyanolyan fokú bizonyosságot nyújtanak, mint a fenti tenyészállatok vércsoportvizsgálata, figyelembe véve a technikai fejlődést és az európai uniós referencia-központok, az ICAR és a Nemzetközi Állatgenetikai Társaság (ISAG) ajánlásait.

Egyesület előírja, hogy amennyiben a fajta tenyészállatait petesejtek és embriók gyűjtésére használják, akkor ezeket a tenyészállatokat az előbb említett valamely módszer alapján kell azonosítani.

4.3. SZÁRMAZÁSELLENŐRZÉS

Törzskönyvezni, ill. származási igazolással ellátni csak ellenőrzött származású egyedeket lehet. A származás ellenőrzése elsősorban adminisztratív úton történik, a vonatkozó feljegyzések összevetésével, másodsorban laboratóriumi származásellenőrzéssel (vércsoport, DNS).

Akkor szükséges laboratóriumi származásvizsgálat, ha:

- Hazai tenyésztésű, mesterséges termékenyítési engedéllyel is rendelkező tenyészbikáról ad ki származási igazolást az Egyesület. Olyan bika nem minősíthető mesterséges termékenyítésre alkalmasnak, amelyiknek nincs DNS térképe.
- Olyan egyéb kategóriákba tartozó állatok esetén, amikor
  - a. az adminisztratív ellenőrzés során vizsgált vonatkozó feljegyzések hiányoznak, vagy ellentmondásosak,
  - b. van ugyan feljegyzés, de az adott időszakban több bika is fedezett az adott gulyában,
  - c. a szűrőpróbaszerű vizsgálatok eredménye nem kielégítő.
  - d. a szűrőpróbaszerű vizsgálat keretében a tenyésztésvezető, vagy az általa megbízott személy által vizsgálatra kijelölt egyedeknél.

A Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete akkreditált laboratóriumok származásvizsgálati eredményeit fogadja el. A laboratóriumi származásvizsgálat módszere lehet vércsoport vizsgálat, vagy más megfelelő és legalább ugyanolyan fokú bizonyosságot nyújtó módszer, például mikroszatellit DNS-vizsgálat. Ezen felül az Egyesület elfogadja a tenyészállatok származásvizsgálatának egyéb (pl. SNP alapú) módszereit, ha azok legalább ugyanolyan fokú bizonyosságot nyújtanak, mint a fenti tenyészállatok vércsoportvizsgálata, figyelembe véve a technikai fejlődést és az európai uniós referencia-központok, az ICAR és a Nemzetközi Állatgenetikai Társaság (ISAG) ajánlásait. A Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete a csak az egyik szülő (apa) ellenőrzésére irányuló származásvizsgálati eredményeket is elfogadja, ha a mindkét szülőre irányuló vizsgálatnak objektív akadálya van (pl. az anya elhullott, és mintája nem áll rendelkezésre).

4.3.1. ADMINISZTRATÍV ELLENŐRZÉS

A származás ellenőrzése adminisztratív úton a vonatkozó feljegyzések összevetésével történik. Vonatkozó feljegyzésnek tekintjük az anya termékenyítését igazoló feljegyzéseket: a mesterséges termékenyítés, háremszerű fedeztetés bejelentése az Egyesülethez ill. az központi adatbázisba, amelyek 285 napos vemhességi időt és a szakma szabályai szerinti intervallumot feltételezve meggyeznek a borjú születési dátumával. Ha pl. egymást követő napokon belül eltérő apahasználat történt (mesterséges termékenyítéssel, vagy/és természetes fedeztetéssel), vagy egyszerre több bika is be volt jelentve természetes fedeztetésre, vagy a borjú születési ideje kívül esik azon az intervallumon, amely szakmailag elfogadható a bejelentett termékenyítésekhez képest, ez ellentmondásos információnak minősül. Feljegyzett mesterséges termékenyítés és hárem esetén (ha nincs ellentmondás, adminisztratív úton beazonosítható az apa) elég a szűrőpróba szerű laboratóriumi származásvizsgálat elvégzése, egyéb esetben egyedi laborvizsgálat szükséges.

4.3.2. SZÜRŐPRÓBASZERŰ VIZSGÁLAT

Szűrőpróbaszerű vizsgálat esetén a vizsgálandó egyedek kiválasztása véletlenszerűen történik, az ellenőrzésbe bevont létszám 1-10 %-a erejéig. Amennyiben a laborvizsgálat eredménye 100 %-ban egyezik a feljegyzések alapján elvárt származással, az egyedek törzskönyvezhetők, a származási igazolások kiadhatók az előre tételesen leírt azonosítójú és jelzett apaságú állatok esetében, ellenkező esetben a csoport minden egyes állatára el kell végezni az egyedi laboratóriumi vizsgálatot.

5. TENYÉSZTÉSI ÉS TERMELÉSI ADATOK GYŰJTÉSE

A törzskönyvezés és teljesítményvizsgálat alapja a tenyésztési és termelési adatok gyűjtése és feldolgozása. Az Egyesület adatgyűjtést kizárólag ezen célok elérése érdekében végez olyan módszerekkel, amelyek az általánosan alkalmazott tenyésztéstechnikai elvek szerint tudományosan elfogadhatóak, és figyelembe veszik a következőket:

- a) európai uniós referenciaközpontok által meghatározott szabályokat és előírásokat;
- b) a Nemzetközi Állatnyilvántartási Bizottság (International Committee for Animal Recording, a továbbiakban ICAR) ajánlásait;
- c) a mindenkor hatályos hazai szabályokat és előírásokat.

A gyűjtött adatok körét, valamint az adatgyűjtés további, részletes szabályait a 4. melléklet tartalmazza.

6. TÖRZSKÖNYVEZÉS

A charolais és az aubrac fajták, mint szabad besorolású világfajták hazai törzskönyvei nyitottak, amelyek **fő- és melléktörzskönyvi** részből állnak. A két fajta törzskönyvét az Egyesület külön vezeti, az azokba való bekerülés külön értendő.

Az Egyesület a törzskönyvet elektronikusan vezeti.

6.1. A TÖRZSKÖNYV FELÉPÍTÉSE, A TÖRZSKÖNYVEZÉS SZABÁLYAI ÉS GYAKORLATA

Fajtatiszta charolais és aubrac tenyészállatok bejegyzése törzskönyvekbe, valamint tenyésztés céljából történő engedélyezése az alábbi elvek mentén történik:

A törzskönyv tartalmaz két főtörzskönyvi részt, és két melléktörzskönyvi részt.

6.1.1. A törzskönyv főtörzskönyvi része

A főtörzskönyv két, egymástól elkülönített részből áll, melyek megjelölése: „A”, ill. „V”

A főtörzskönyv „A” része A2 és A3, valamint A1 osztályokra kerül felosztásra.

A főtörzskönyv „V” részébe a kifejezetten tejelő fajtákon végtermék előállításra használható állatok kerülnek bejegyzésre.

6.1.2. A törzskönyv melléktörzskönyvi részei

A melléktörzskönyvi részek megjelölése: „C” ill. „B”

A melléktörzskönyvi részek olyan charolais és aubrac fajtájú nőivarú egyedek számára kerültek létrehozásra, amelyek nem jogosultak a főtörzskönyvi részbe történő bejegyzésre, de ivadékaik bejegyezhetők a főtörzskönyvi részbe.

6.1.3. Fajtatiszta charolais és aubrac tenyészállatok bejegyzése a törzskönyv főtörzskönyvi részbe

Az Egyesület a tenyésztők kérésére a tenyésztési programjában szereplő fajtatiszta tenyészállatokat bejegyz, vagy bejegyzésre nyilvántartásba veszi törzskönyv főtörzskönyvi részében, feltéve, hogy megfelelnek a charolais esetében a 6.2., az aubrac esetében a 6.3. fejezetben részletezett feltételeknek és adott esetben feltéve, hogy ezek az állatok tenyészállatoktól vagy azok szaporítóanyagaiból származó utódok.

Az Egyesület nem tagadhatja meg egy fajtatiszta charolais v. aubrac tenyészállat bejegyzését a törzskönyv főtörzskönyvi részébe azon az alapon, hogy az már bejegyzésre került ugyanazon fajta törzskönyvének főtörzskönyvi részébe, amelyet egy, az **EU**-ban elismert másik tenyésztőszervezet hozott létre vagy egy harmadik országban, az EU által összeállított névjegyzékben szereplő harmadik országbeli tenyésztőszervezet hozott létre.

A főtörzskönyvi részbe történő bejegyzésre vonatkozó kritériumokat teljesítő fajtatiszta tenyészállatokat az Egyesületnek be kell jegyeznie abba az osztályba, amely megfelel az adott fajtatiszta tenyészállatok értékmérőinek. Ugyanakkor az Egyesület ugyanezen fajta más törzskönyvében nyilvántartott, nyilvánvalóan kimagasló teljesítményű, kiváló tenyészértékű egyedét – teljesítménye, genetikai értéke elismeréseként – egyedi elbírálás alapján felveheti az „A” törzskönyv magasabb osztályába is, annak ellenére, hogy nem felel meg/nem áll rendelkezésre minden teljesítmény-paramétere. Azon hazai születésű bikák, melyek egyedileg megfelelnek az STV-be állítás feltételeinek, kiemelkedő küllemmel és termeléssel bírnak, de a tenyésztőjük szándéka és igyekezete ellenére nem vettek részt STV-ben, a Tenyésztési Szakbizottság döntése alapján szintén felvehetők az „A” törzskönyv magasabb osztályába is.

6.2. A FŐTÖRZSKÖNYVI RÉSZBE TÖRTÉNŐ BEJEGYZÉS KÖVETELMÉNYEI - CHAROLAIS

- a) az állatnak a charolais fajta törzskönyvének főtörzskönyvi részébe bejegyzett azonos fajtájú szülőktől és nagyszülőktől kell származnia;
- b) „V” törzskönyvi részbe veendőek fel azok a tenyész bikák a TSzB döntése értelmében, amelyek a fajta más (társ)szervezet által vezetett törzskönyvének főtörzskönyvi részében, de alacsonyabb osztályban szerepelnek, mert nem estek át fajtaazonossági bírálaton és/vagy teljesítményvizsgálaton, jellemzően kifejezetten tejelő fajtákon mesterséges termékenyítés útján történő végtermék előállítás céljára lettek létrehozva (pl. a francia HBC „C” törzskönyvi osztályban szereplő egyedek), vagy azok az állatok, amelyeknek bármely szülője ebbe a törzskönyvi részben szerepel,
- c) az A2 vagy A3 törzskönyvi osztályba való bekerüléshez teljesítenie kell az alábbi teljesítmény-kritériumokat is:
  1. az állatnak az Egyesület megítélése szerint meg kell felelnie a charolais fajtára vonatkozó jellemzőknek (fajtaazonossági bírálat)
  2. hímivar:
    - a. min. 430 kg 400 napos súly
    - b. min. 30 cm éves kori herekörméret
    - c. ultrahangos adatok megléte (P8, rostélyos keresztmetszet-terület, márványozottság)
    - d. STV gyarapodási index (min. 1200 g/nap egyedi- és csoportátlag mellett)
      - i. A3: $\geq 92\%$
      - ii. A2: $\geq 80\%$ vagy min. 1500 g/nap gyarapodás
    - e. küllemi bírálati eredmény (ld. küllemi bírálati lap minta, 9. melléklet)
      - i. A3: A2 feltételein felül
        1. küllemi súlyozott össz. pontszám ≥ 250
        2. VF és IF pontja max. egy 3-as érték, a többi magasabb
        3. funkcionális tulajdonságok nem kevesebb mint 4-4-4-4
      - ii. A2:
        1. küllemi súlyozott össz. pontszám ≥ 230
        2. funkcionális tulajdonságok nem kevesebb mint 3-4-4-4 értékek
        3. szárkörméret pont min. 3-as érték
        4. IF-ben és VF-ben max. egy-egy 3-asa van, és/vagy
        5. IF ill. VF eléri a 40-et
      - iii. A1:
        1. küllemi súlyozott össz. pontszám < 230
        2. funkcionális tulajdonságok kevesebb mint 3-4-4-4 értékek
        3. IF-ben és VF-ben kettő v. több 3-asa van, és/vagy
        4. IF ill. VF nem éri el a 40-et
  3. nőivar
    - a. 205 napos index

- i. A3: $\geq 90\%$
  - ii. A2: $\geq 70\%$
- b. ultrahangos adatok megléte (P8, rostélyos keresztmetszet-terület, márványozottság), azok eredménye a törzskönyvi osztályba sorolást nem befolyásolja
- c. küllemi bírálati eredmény megléte
- d) az állat származását a 4.3 pont szerint kell megállapítani;
- e) az állatot azonosítani kell a 4.1 pont szerint;
- f) az állat Unión belüli értékesítése vagy Unióba való beléptetése esetén, amennyiben az állatot be kívánják jegyezni a törzskönyvbe, vagy bejegyzés céljából nyilvántartásba kívánják venni az állatot abban, az **EU Állattenyésztési rendelet** 30. cikknek, ill. a végrehajtási rendeleteknek megfelelően kiállított származási igazolásnak kell kísérnie.
- g) amennyiben az állatot az Unión belül értékesített vagy az Unióba beléptetett szaporítóanyagból hozták létre, és be kívánják jegyezni valamely törzskönyvbe, vagy bejegyzés céljából nyilvántartásba kívánják venni abban, a szaporítóanyagot a 30. cikknek megfelelően kiállított származási igazolásnak kell kísérnie.

A főtörzskönyvbe kerülés feltételeit összefoglalva az 5. melléklet táblázatai tartalmazzák.

A c) 2. c. és c) 3. b. követelmény (ultrahangos vizsgálatok) alkalmazásától vis maior (pl. UH készülék meghibásodása) esetén az Egyesület Tenyésztési Szakbizottságának engedélyével el lehet tekinteni átmenetileg. Ez esetben ezen feltétel teljesítettnek tekintendő az érintett egyedek vonatkozásában.

6.3. A FŐTÖRZSKÖNYVI RÉSZBE TÖRTÉNŐ BEJEGYZÉS KÖVETELMÉNYEI - AUBRAC

- a) az állatnak aubrac fajta törzskönyvének főtörzskönyvi részébe bejegyzett azonos fajtájú szülőktől és nagyszülőktől kell származnia;
- b) „V” törzskönyvi részbe veendőek fel azok a tenyész bikák a TSZB döntése értelmében, amelyek a fajta más (társ)szervezet által vezetett törzskönyvének főtörzskönyvi részében, de alacsonyabb osztályban szerepelnek, mert nem estek át fajtaazonossági bírálaton és/vagy teljesítményvizsgálaton, jellemzően kifejezetten tejelő fajtákon mesterséges termékenyítés útján történő végtermék előállítás céljára lettek létrehozva, vagy azok az állatok, amelyeknek bármely szülője ebbe a törzskönyvi részben szerepel,
- c) az A2 vagy A3 törzskönyvi osztályba való bekerüléshez teljesítenie kell az alábbi teljesítmény-kritériumokat is:
  1. az állatnak az Egyesület megítélése szerint meg kell felelnie az aubrac fajtára vonatkozó jellemzőknek (fajtaazonossági bírálat)
  2. hímivar:
    - a. min. 430 kg 400 napos súly
    - b. min. 30 cm éves kori herekörméret
    - c. ultrahangos adatok megléte (P8, rostélyos keresztmetszet-terület, márványozottság)
    - d. STV gyarapodási index (min. 1200 g/nap egyedi átlag mellett)
      - i. A3: $\geq 92\%$
      - ii. A2: $\geq 80\%$ vagy min. 1500 g/nap gyarapodás
  - e. küllemi bírálati eredmény (ld. küllemi bírálati lap minta, 9. melléklet)
    - i. A3: A2 feltételein felül
      1. küllemi súlyozott össz. pontszám ≥ 260
      2. VF és IF pontja max. egy 3-as érték, a többi magasabb
      3. funkcionális tulajdonságok nem kevesebb mint 4-4-5-5
    - ii. A2:
      1. küllemi súlyozott össz. pontszám ≥ 230
      2. funkcionális tulajdonságok nem kevesebb mint 3-4-4-4 értékek
      3. szárkörméret pont min. 3-as érték

4. IF-ben és VF-ben max. egy-egy 3-asa van, és/vagy
5. IF ill. VF eléri a 40-et

iii. A1:

1. küllemi súlyozott össz. pontszám <230
2. funkcionális tulajdonságok kevesebb mint 3-4-4-4 értékek
3. IF-ben és VF-ben kettő v. több 3-asa van, és/vagy
4. IF ill. VF nem éri el a 40-et

3. nőivar

a. 205 napos index

- i. A3: $\geq 90\%$
- ii. A2: $\geq 70\%$

- b. ultrahangos adatok megléte (P8, rostélyos keresztmetszet-terület, márványozottság), azok eredménye a törzskönyvi osztályba sorolást nem befolyásolja
- c. küllemi bírálati eredmény megléte

- d) az állat származását a 4.3 pont szerint kell megállapítani;
- e) az állatot azonosítani kell a 4.1 pont szerint;
- f) az állat Unión belüli értékesítése vagy Unióba való beléptetése esetén, amennyiben az állatot be kívánják jegyezni a törzskönyvbe, vagy bejegyzés céljából nyilvántartásba kívánják venni az állatot abban, az **EU Állattenyésztési rendelet** 30. cikknek, ill. a végrehajtási rendeleteknek megfelelően kiállított származási igazolásnak kell kísérsnie.
- g) amennyiben az állatot az Unión belül értékesített vagy az Unióba beléptetett szaporítóanyagból hozták létre, és be kívánják jegyezni valamely törzskönyvbe, vagy bejegyzés céljából nyilvántartásba kívánják venni abban, a szaporítóanyagot a 30. cikknek megfelelően kiállított származási igazolásnak kell kísérsnie.

A főtörzskönyvbe kerülés feltételeit összefoglalva az **5. melléklet** táblázatai tartalmazzák.

A c) 2. c. és c) 3. b. követelmény (ultrahangos vizsgálatok) alkalmazásától vis maior (pl. UH készülék meghibásodása) esetén az Egyesület Tenyésztési Szakbizottságának engedélyével el lehet tekinteni átmenetileg. Ez esetben ezen feltétel teljesítettnek tekintendő az érintett egyedek vonatkozásában.

6.4. ÁLLATOK BEJEGYZÉSE A MELLÉKTÖRZSKÖNYVI RÉSZBE ÉS UTÓDAIK FELVÉTELE A FŐTÖRZSKÖNYVI RÉSZBE

Az Egyesület a melléktörzskönyvekbe a tenyésztők kérésére bejegyzni azon charolais v. aubrac fajtájú, nőivarú állatokat, amelyek nem jogosultak a főtörzskönyvi részbe történő bejegyzésre, amennyiben azok az állatok teljesítik a 6.5 fejezetben foglalt feltételeket.

Az Egyesület a tenyésztők kérésére bejegyzni a főtörzskönyvi részbe az említett állatok ivadékait és ezen ivadékokat fajtatiszta tenyészállatoknak tekinti, feltéve, hogy az ivadékok megfelelnek a 6.6 fejezetben meghatározott feltételeknek.

6.5. A MELLÉKTÖRZSKÖNYVI RÉSZBE TÖRTÉNŐ BEJEGYZÉS KÖVETELMÉNYEI

6.5.1. „B” melléktörzskönyv

- a) az egyed törzskönyvezett szülőktől származik: „A” törzskönyves apa és „C” törzskönyves anya;
- b) az állat származását a 4.3 pont szerint kell megállapítani;
- c) az állatot azonosítani kell a 4.1 pont szerint;
- d) az állatnak az Egyesület megítélése szerint meg kell felelnie a charolais, vagy aubrac fajtára vonatkozó jellemzőknek (fajtaazonossági bírálat);
- e) az állatnak meg kell felelnie az alább meghatározott minimális teljesítőképességi követelményeknek:

min. 70 % 205 napos súly index, min. 180 kg 205 napos súly

6.5.2. „C” melléktörzskönyv

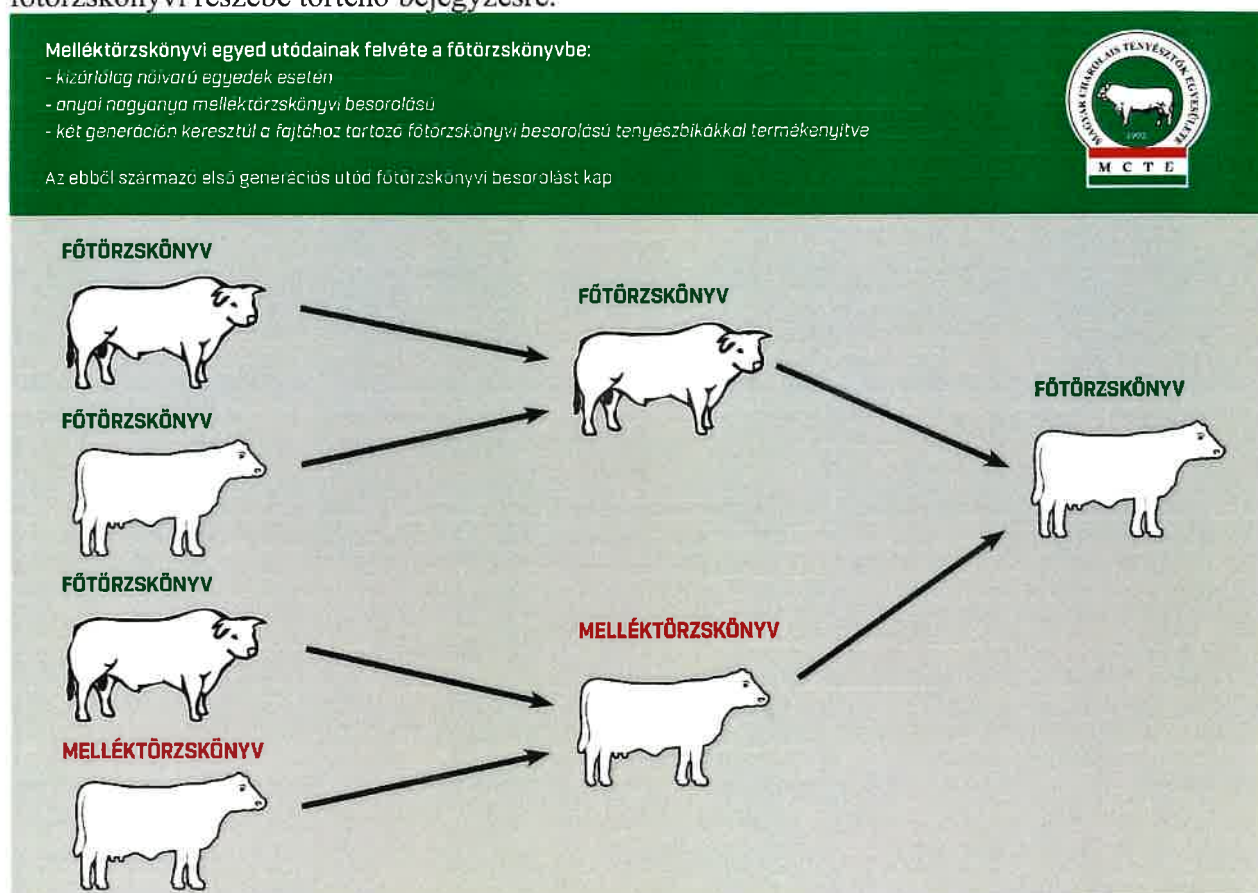
- a) a nőivarú egyed bizonyíthatóan legalább R1 keresztezettségi fokú;
- b) az állatot azonosítani kell a 4.1 pont szerint;
- c) az állatnak az Egyesület megítélése szerint meg kell felelnie a charolais, vagy aubrac fajta vonatkozó jellemzőknek (fajtaazonossági bírálat).

6.6. A MELLÉKTÖRZSKÖNYVI RÉSZBEN NYILVÁNTARTOTT ÁLLATOK UTÓDAINAK FELVÉTELE A FŐTÖRZSKÖNYVI RÉSZBE

Az adott nőivarú egyednek:

- a) olyan anyától és anyai nagyanyától kell származnia, amelyet bejegyeztek a fajta törzskönyvének melléktörzskönyvi részébe;
- b) olyan apától és két nagyapától kell származnia, amelyet bejegyeztek a fajta törzskönyvének főtörzskönyvi részébe.

Az első albekezdésben említett nőivarú állattól származó utódok első generációja és a fajta törzskönyvének főtörzskönyvi részébe bejegyzett fajtatiszta tenyészállat hasonlóképpen fajtatiszta tenyészállatnak tekintendő és bejegyzendő, vagy nyilvántartásba veendő és jogosult a törzskönyv főtörzskönyvi részébe történő bejegyzésre.

7. A TÖRZSKÖNYVBŐL VALÓ TÖRLÉS ELŐÍRÁSAI

A magyar charolais vagy aubrac fajta törzskönyvébe besorolt egyed a törzskönyvből nem zárható ki. Kivétel a minden kétséget kizáró szándékos, valótlán adatközlés. Ez esetben az állatot a törzskönyvből törölni, a tartót pedig figyelmeztetni kell.

8. FAJTATISZTA TENYÉSZÁLLATOK ÉS SZAPORÍTÓANYAGAIK TENYÉSZTÉS CÉLJÁBÓL TÖRTÉNŐ ENGEDÉLYEZÉSE

A charolais és aubrac fajtákra vonatkozó, jóváhagyott tenyésztési programot végrehajtó Egyesület elfogadja (engedélyezi):

- a) természetes fedeztetés céljára a fajta bármely fajtatiszta tenyészállatát;
- b) a mesterséges termékenyítés céljából a fajta bármely, genomvizsgálat alapján genetikailag öröklődő betegségtől mentes, fajtatiszta tenyészállatából gyűjtött spermát, amelyeknek elvégezték a tenyészértékbecslését, az alábbiak szerint:
  - a. azon fajtatiszta charolais v. aubrac tenyészbikák esetében, amelyek spermáját mesterséges termékenyítésnél kívánják felhasználni, a tenyészértékek minimális megbízhatóságának a fő hústermelési tulajdonságok, illetve a több egyedi tulajdonságra vonatkozóan becsült tenyészértékeket összesítő fő összetett indexek tekintetében legalább **0,3**-nak kell lennie;
  - b. az a.) pontban említett, minimális megbízhatósági értékekre vonatkozó előírások nem alkalmazandók azokra a tenyészbika jelöltekre amelyeket ivadékteljesítmény-vizsgálat céljából használnak fel az ilyen vizsgálatok elvégzése céljából szükséges mennyiségek keretein belül;
- c) embrióátültetés céljából az e cikk b) pontja szerinti spermafelhasználás révén megfogant embriók in vitro előállításához és ugyanígy fogant, in vivo nyert embriókhoz gyűjtött és használt petesejteket, amennyiben a petesejteket és az embriókat a fajta olyan fajtatiszta tenyészállataiból nyerik, amelyeket teljesítményvizsgálatnak vagy tenyészértékbecslésnek vetettek alá;
- d) a fajta fajtatiszta hímivarú tenyészállatainak ivadékteljesítmény-vizsgálata céljából olyan fajtatiszta tenyészállatokból nyert spermát, amelyet nem vetettek alá teljesítményvizsgálatnak vagy tenyészértékbecslésnek, feltéve, hogy a spermát kizárólag e fajtatiszta hímivarú tenyészállatok ivadékteljesítmény-vizsgálata céljából használják fel az adott tenyésztőszervezet számára az ilyen vizsgálatok elvégzése céljából szükséges mennyiségek keretein belül.

A jóváhagyott tenyésztési programot végrehajtó Egyesület által létrehozott törzskönyv fő-törzskönyvi részébe bejegyzett fajtatiszta hímivarú tenyészállatoktól gyűjtött, e bekezdés d) pontjában említett spermát az ugyanabban vagy más tagállamban ugyanazon fajtán jóváhagyott tenyésztési programot végrehajtó tenyésztőszervezetnek a teljesítményvizsgálatra és adott esetben tenyészértékbecslésre vonatkozó ugyanolyan feltételekkel és mennyiségi korlátozásokkal kell engedélyeznie, mint amelyeket saját fajtatiszta hímivarú tenyészállataira alkalmaz.

9. A SZÁRMAZÁSI IGAZOLÁS

9.1. A SZÁRMAZÁSI IGAZOLÁS KIBOCSÁTÁSA, TARTALMA ÉS FORMÁTUMA

A tenyészállatok és szaporítóanyagok kísérő származási igazolásainak kibocsátása, tartalma és formátuma:

- a) Amennyiben a jóváhagyott tenyésztési programban részt vevő tenyésztők tenyészállataik vagy szaporítóanyagok esetében származási igazolásokat kérnek, az e tenyésztési programot végrehajtó Egyesület kibocsátja ezen igazolásokat. Az Egyesület származási igazolással látja el mindazon tenyésztők állatait, akik azt kérik; amennyiben az adott egyedek törzskönyvezésének egyéb szakmai akadályai nincsenek;
- b) Az Egyesület biztosítja a származási igazolások időben történő továbbítását;
- c) Az Egyesület által vezetett charolais, ill. aubrac törzskönyvbe felvett tenyészállatok és szaporítóanyagok kereskedelmi forgalmazása esetén, és amennyiben e tenyészállatokot vagy e szaporítóanyagokból származó utódokat be kívánják jegyezni vagy nyilvántartásba

- kívánják venni egy másik törzskönyvben, illetve tenyésztési nyilvántartásban, úgy e tenyészállatokat vagy szaporítóanyagokat származási igazolással látja el;
- d) A származási igazolást az a tenyészállatokat vagy azok szaporítóanyagait küldő tenyésztőszervezet bocsátja ki, amely azt a törzskönyvet vagy a tenyésztési nyilvántartást vezeti, ahol e tenyészállatok be vannak jegyezve vagy nyilván vannak tartva;
1. Származási igazolást az ügyvezetés kizárólag annak adhat ki, akinek az adott állat anyja – vagy az embrió – a borjú születésekor a tulajdonában volt (a továbbiakban tenyésztője részére). Származási igazolás utólagos kiadása tulajdonosváltást követően – függetlenül a vásárlástól eltelt időtől – az eredeti tulajdonos (tenyésztő) írásos igénylése, hozzájárulása szükséges.
  2. A származási igazolás kiadásának előfeltétele, hogy azt az illetékes tenyésztő írásban igényelje.
  3. A származási igazolás elkészítési határideje az igényléstől, illetve az adatpótlások beérkezésétől számított 10 munkanap.
  4. Származási igazolás 3 napon belüli, gyorsított eljárásban történő elkészítésének az igénye esetén az egyesület külön eljárási díjat számít fel.

A származási igazolások kiadásához szükséges, elmúlt időszakra vonatkozó adatállomány alapját az Egyesület tagjainak birtokában levő adatok adják.

A származási igazolásokat az Egyesület számítógéppel készíti el. Szükség esetén elektronikus aláírás is alkalmazható.

9.2.A SZÁRMAZÁSI IGAZOLÁSOK

- a) tartalmazzák a tenyésztési program teljesítményvizsgálat és tenyészértékbecslés c. fejezeteiben meghatározott információkat;
- b) Az Egyesület által kiadott származási igazolás tartalmi és formai elemeit tekintve megfelel az EU Állattenyésztési rendelet 2017/717/EU végrehajtási rendeletében meghatározott származási igazolás-mintáknak.

9.3.A KIBOCSÁTOTT SZÁRMAZÁSI IGAZOLÁS TARTALMA

Az fentebb meghatározottakon túlmenően az Egyesület feltünteti a logóját (a jobb felső sarokban, az erre fenntartott mezőben) és az „igazolás száma” mezőben biztonsági hologram matricát is elhelyez.

10.AZ IVADÉKTELJESÍTMÉNY-VIZSGÁLAT (ITV) SZERVEZÉSE

Az Egyesület a tenyésztési programjában meghatározott elvek gyakorlati végrehajtására szerződésre lép a hazai mesterséges termékenyítő vállalkozásokkal. Az Egyesület Alapszabályában vállalt feladatköre a hazai ivadékteljesítmény-vizsgálat (a továbbiakban: ITV) szervezése és irányítása, valamint a közhitelű teljesítményvizsgálat biztosítása.

Az ivadékteljesítmény vizsgálat (ITV) minél pontosabb végzése érdekében az egyesületünk egyedmodell alkalmaz a 13. pontban leírtak szerint.

Az ITV részletes szabályait a 6. melléklet tartalmazza.

11. A TELJESÍTMÉNYEK VIZSGÁLATA

11.1. ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK

Az Egyesület a teljesítményvizsgálathoz vagy a tenyésztérbecsléshez olyan módszereket alkalmaz, amelyek az általánosan alkalmazott tenyésztéstechnikai elvek szerint tudományosan elfogadhatóak, és figyelembe veszik a következőket:

- a) európai uniós referenciaközpontok által meghatározott szabályokat és előírásokat;
- b) az ICAR által elfogadott elveket.

Az értékeléshez csak a tenyésztő, az Egyesület (ügyvezetés) szakemberei, regisztrált inszeminátor, embrióátültető állomás, és a küllemi bírálók által, a szabályzatokban előírtak szerint gyűjtött és a központi adatbázisba befogadott adatok használhatók fel.

11.2. KORRIGÁLT SÚLYOK, GYARAPODÁS, HEREKÖRMÉRET ÉS INDEXEK

A 205, 400 napos súly és index, az STV gyarapodás és index, valamint a korrigált herekörméret számítás módszereit a 7. melléklet tartalmazza.

11.3. NÖVENDEKBIKÁK SAJÁTTELJESÍTMÉNY-VIZSGÁLATA (STV)

Hagyományosan növendékbikák sajátteljesítmény-vizsgálatának (STV) nevezzük a választást követő, több hónapig tartó gyarapodási tesztet. Minden „A” törzskönyves szülőktől származó növendékbika részt vehet STV-on (amennyiben az egyéb feltételeknek megfelel), de az A2, A3 főtörzskönyvi osztályokba bekerülés előfeltétele a tenyésztési program 6. Törzskönyvezés pontjában foglaltak szerint, az ott előírtak mellett, hogy a növendékbika STV-on essen át.

11.3.1. AZ STV SZABÁLYAI

Az STV típusa szerint lehet üzemi vagy központi. Abban az esetben tekinthető központinak a több tenyészet részvételével indítandó STV, ha az egyesület elnöksége annak minősítette. A központi STV-ben a tenyészbika-előállító tenyészetek részvétele ajánlott.

A fiatal tenyész bikák STV-a intenzív és edző módon is történhet.

Az Egyesület által ellenőrzött fajtaútnál sajátteljesítmény vizsgálatot (STV) csak az Egyesület tagja végezhet -ügyvezetési hozzájárulás birtokában -, vagy KSTV esetén külön szerződés alapján.

Az a tenyésztő, aki STV beállítását tervezi, a 10. melléklet szerinti kérelmet nyújt be az Egyesület ügyvezetésére, melyben jelzi a tervezett beállítás hónapját és dekadját, helyét, az STV módszerét, a fogadóképeség mértékét, valamint az indítani tervezett egyedek azonosítóit a tervezett beállítás előtt legalább 2 héttel. Egyidejűleg vállalja valamelyik, adott módszerű tartási, takarmányozási technológia kivitelezését. Az ügyvezetés által hitelesített kérelem birtokában indulhat az STV, a hitelesítés feltétele, hogy az indítandó csoport (+30 napon belül született kortársak) választási eredménye rendelkezésre áll, az indítandó állatok az indítási feltételeknek megfelelnek.

Feltételek:

- Az STV kizárólag az előzetesen kiadott írásos ügyvezetési hozzájárulás birtokában indítható.
- Az STV csoportban lévő legfiatalabb és legidősebb állat közt 3 hónapnál nagyobb korkülönbség nem lehet.
- 15 hónapot betöltött bika nem indítható STV-ben.
- Legalább 5 kortárs növendékbika egyidejű beállítása szükséges (aubrac esetén, a jelenlegi állomány nagyságra tekintettel, egy növendékbika is indítható)

- STV-ba csak min. 210 kg 205 napos súlyú, min. 80 %-os 205 napos választási indexű bika állítható. Ha a 205 napos súly nem áll rendelkezésre (korai v. kései választás), akkor csak az index vizsgálendő.
- Az STV indításakor, és a befejező mérlegeléskor (edző STV esetén az intenzív szakasz kezdő és záró mérlegelésénél is) az Egyesület képviselője, vagy/és a tenyésztési hatóság képviselője jelen van, és a jegyzőkönyvet vesz fel.
- Az STV kezdetekor az indított állatok adatait, aktuális súlyát és a vizsgálat módszerét (edző – intenzív) STV indítási jegyzőkönyvben kell rögzíteni.
- Az STV során minden hónap elteltével mérlegelést végez és az Ügyvezetéssel közli az eredményeket a végrehajtója.
- A technológia be nem tartása az STV csoport minősítés előtti megszüntetését vonhatja maga után.
- Az STV során gyűjtött köztes súlyadatokat az ügyvezetés időben kapja meg.

11.3.2. INTENZÍV MÓDSZER:

- Az STV-be választás optimálisan 7-9 hónapos korban történik.
- A hizlalási időszak tartama 90 és 210 nap között van. Javasoljuk, hogy a tesztperiódus hossza kb. 150 nap legyen.
- Az állatok tartási körülménye a tesztelés folyamán azonos.
- Az állatok szabad kifutóval és fedett területtel egyaránt rendelkező istállóban, csoportosan kerülnek elhelyezésre, lehetőség szerint maximum 10-es csoportokban. Egyedenként minimálisan 10 m² területet kell biztosítani.
- Hizlalás idején kívánatos az 1400 g átlagos napi gyarapodás.
- Charolais fajta esetében nem elfogadható, ha a csoport nem éri el átlagosan az 1200 gramm napi gyarapodást, az aubrac fajta esetében, a jelenlegi állománynagyságra tekintettel, ennél kevesebb napi súlygyarapodás is megengedett.
- 1700 grammnál magasabb átlagos gyarapodás nem kívánatos.

11.3.3. EDZŐ MÓDSZER:

- Az STV-be választás optimálisan 6-9 hónapos korban történik.
- A zárást megelőző nevelési időszak tartama legalább 280-370 nap.
- A nevelés folyamán az állatok végig vagy a legelőn tartózkodnak, vagy természetközeli tartásmóddal kerülnek elhelyezésre; szükség szerint változhat az elhelyezésük.
- Az STV zárását 135 nappal megelőzően egy 90 napos intenzív hizlalási szakasz kezdődik
- A tesztperiódus végén, amikor az állat betöltötte az 550. életnapot és elérte a legalább 500 kg súlyt (a két feltételnek együtt kell teljesülnie), minden beállított egyed küllemi bírálatra kerül.
- Az állatok legelőn kerülnek csoportos elhelyezésre. Amennyiben a téli hideg és havazás mértéke indokoltá teszi, nagy méretű szabad kifutóval valamint fedett területtel egyaránt rendelkező istállóban is történhet elhelyezés. Hizlaldában egyedenként minimálisan 15 m², legelőn 500 m² területet kell biztosítani.
- A borjak takarmányozása: Az állatok az ivadékaik várható termelési körülményei között kerülnek felnevelésre. Lényeges, hogy alapvetően természetes körülmények között, nem betonozott padozatú, nagy fajlagos területen legyenek elhelyezve az állatok. Éppen ezért legelőn maradnak, ahol szükség szerint kiegészítő takarmányt (gazdasági abrakkeverék, széna) kapnak. Nem rossz minőségű rétiszéna, erjesztett tömegtakarmányok, melléktermékek, ásványi kiegészítők mellett gazdasági abrakkeverék limitált mennyiségben adható. A nevelés folyamán jellemző az állatok mérsékelt intenzitású gyarapodása, csupán egy 90 napos időszak során történik intenzív takarmányozás. A mérsékelt gyarapodás időszakában

– ha szükséges – annyi kiegészítő takarmányt kell biztosítani, amennyi a tesztelés alatt a napi 800-1100 g gyarapodást biztosítja. Az intenzív hizlalási periódus az állatok 400-420 napos kora körül kezdődik. Ekkor a takarmányozási szint olyan legyen, hogy 1400-1700 g/nap gyarapodást biztosítson. A jobb spermatermelés és a lábszerkezeti problémák elkerülése érdekében nem szabad megengedni, hogy elhízzanak a bikák. Ennek érdekében a 90 napos intenzív időszakot követően, a minősítésig várható mintegy 45 napra visszaáll a pótabrak adag szintje a 800-1100 g napi gyarapodást biztosító mennyiségre.

11.4. FAJTAAZONOSSÁGI-BÍRÁLAT

Fajtaazonossági-bírálat során az egyed charolais ill. aubrac fajtajellegét vizsgáljuk, különös tekintettel a törzskönyvezést kizáró okok (ld. 3.1.3 és 3.2.2 fejezet) meglétének ellenőrzésére. A bírálat eredménye „Megfelelt” vagy „Nem felelt meg”. A bírálat lehetőség szerint választási és éves kor között történik. „Nem felelt meg” minősítésű egyed nem törzskönyvezhető C és B melléktörzskönyvi részekbe, illetve csak A1 törzskönyvi osztályba.

11.5. KÜLLEMI BÍRÁLAT

A fajta küllemi bírálatát a fajtaegyesület alkalmazásában álló, szakirányú végzettséggel rendelkező, független szakember végezheti. Az alkalmazott bírálati rendszer a Charolais Világszövetség és az ICAR ajánlásával harmonizáló lineáris, leíró bírálati elvek alapján épül fel. Az Egyesület a tenyésztési célként leírt típus kialakításában nagy jelentőséget tulajdonít a küllemi bírálatnak. A rendszeresen folytatott küllemi bírálattal szerzett információk céltudatos felhasználásával lát lehetőséget arra, hogy a termelési tulajdonságok javítására folytatott szelekció eredményeként megjelenő populációkat a nagy termelőképeség mellett olyan konstitúció is jellemezze, amely esélyt ad a hosszú időn át történő gazdaságos termelésre. A küllemi bírálók a növendék állatok bírálatát – a francia Institut d'Élevage által kidolgozott „Küllemi bírálati szabályzat” című szabályzatban rögzített elvek szerint – végzik. A küllemi bírálati adatok felvétele papír alapon v. számítógépen történik. Az ivadékvizsgálati céllal végzett bírálatok esetében a tenyészetben kortársként bírálható összes „A” törzskönyves továbbtenyésztésre szánt egyéves korosztályú növendék, valamint másodszor ellett tehén bírálatát el kell végezni. Az adatok folyamatos feldolgozásával lehetővé válik a tenyésztéskbecslés számára a legfrissebb adatok felhasználása.

A küllemi bírálók néhány évente, a képzési tervnek megfelelően szemegyeztető küllemi bírálaton vesznek részt, melynek során a felvett bírálati adatok alapján értékelik a bírálati munkát, valamint elméleti-és gyakorlati továbbképzésre is sor kerül.

11.5.1. KÜLLEMI SÚLYOZOTT ÖSSZPONTSZÁM

a. Charolais

Küllemi súlyozott összpontszám = IF + VF + FT*2 + EA,

ahol $IF = (vsz + hsz + ck + csz + asz * 2) / 60 * 100$

$VF = ((10 - szk) + háh + fh + cssz + r / f * 2) / 60 * 100$

$FT = (szsz + el + hl * 2 + he) / 50 * 100$

$EA = (mm + msz + fsz + ch) / 40 * 100$

b. Aubrac

Küllemi súlyozott összpontszám = IF + VF + FT*2 + EA,

ahol $IF = (vsz + hsz + ck + csz + asz * 2) / 60 * 100$

$VF = ((10 - szk) + háh + fh + cssz + r / f) / 50 * 100$

$FT = (szsz + el + hl * 2 + he * 2) / 60 * 100$

$EA = (mm + msz + fsz + ch) / 40 * 100$

11.6. ULTRAHANGOS HÚSMINŐSÉG- ÉS VÁGÓÉRTÉK-VIZSGÁLATOK

Az ultrahangos húsminőség- és vágóérték-vizsgálatokat az Egyesület a nemzetközi normák és az ICAR Útmutatóban leírtak szerint végzi. A vizsgálat az egyed 300 és 800 napos kora között történik. Az adatok a tenyésztérbecslés során kerülnek elemzésre.

A gyűjtött adatok köre:

- P8 fartájéki bőr alatti faggyúvastagság
- rostélyos keresztmetszet területe
- rostélyos tájéki bőr alatti faggyúvastagság
- márványozottság, intramuszkuláris faggyútartalom a rostélyosban

12. TENYÉSZÁLLATOK ÉS TENYÉSZETEK MINŐSÍTÉSE

12.1. A CHAROLAIS ÉS AUBRAC TEHENEK TELJESÍTMÉNYÉNEK ÉRTÉKELÉSE

A minősítést kérő tenyészet „A” törzskönyves tehenei – azok 2.-tól 5. ellésig nyújtott teljesítménye és külleme alapján, az Egyesület mindenkor szakmai szoftvere alkalmazásával előválogatva, majd küllemi bírálva – az alábbiakban részletezett paraméterek alapján kerülhetnek minősítésre. A küllemi bírálatot és a minősítés megítélését az ügyvezetés alkalmazottja és legalább egy, minősített tehennel rendelkező, küllemi bírálati tanfolyamot végzett tenyésztő végzi lehetőség szerint két-évente.

- Első alkalommal a bírálat és minősítés kiterjed az adott tenyészet minden „A” törzskönyves tehenére.
- A következő évtől csak a nem több, mint ötször ellett tehenek kaphatnak új minősítést és csak az előző küllemi bírálat során még nem bírálható újonnan beálló második (harmadik) ellésű tehenek külleme lesz bírálva (kétévenkénti bírálatot feltételezve). Az elnyert minősítés nem visszavonható, ugyanakkor az állat magasabb minősítési kategóriába átsorolható.

Az aranytörzskönyvessé minősítés küllemi bírálatához nem kötött, a feltételek ellenőrzése évente egy alkalommal, az ügyvezetésen történik.

12.1.1. A TEHENEK MINŐSÍTÉSI KATEGÓRIÁI

Az az A1, A2 vagy A3 törzskönyvi osztályba sorolt állat kerülhet minősítésre, amelynek van már legalább egy választási eredménye és rendelkezik még egy élő borjúval. A kiemelkedő képességű tehenek négy minőségi osztályba sorolhatók (mely információk a származási igazolásokon is közölhetők):

12.1.1.1. „Bikanevelő tehen” (Jelölése: RR2)

Ebbe a csoportba azok a fő törzskönyvbe sorolt tehenek kerülhetnek, amelyek teljesítménye eléri a bikanevelővé minősítés szintjét: legalább két ellésük volt, a választási indexük elérte a 105 %-ot és a rámájuk és izmoltságuk külön-külön legalább átlagoseléri, nincs feltűnő küllemi hibájuk (láb, tőgy, hát, stb.), ugyanakkor a két ellés közötti idő nem lépte túl a 420 napot, nehézellésük nem volt.

12.1.1.2. ”Elit bikanevelő tehen” (Jelölése: RR3)

Ebbe a csoportba azok a fő törzskönyvbe sorolt tehenek kerülhetnek, amelyek teljesítménye eléri a bikanevelővé minősítés szintjét, de már legalább három ellésük volt és ezen belül kettő borjazásukból van választási eredményük, nehézellésük nem volt, feltűnő küllemi hibája (láb, tőgy, hát, stb.) nincs.

12.1.1.3. "Embrió donor tehén" (Jelölése: RR4)

Ezt a minősítést a főtörzskönyves tehének legjobbjai érdemelhetik ki, ha már legalább négy ellésük volt és ezen belül három borjázásukból van választási eredményük. Az átlagot legalább 5 %-kal meghaladó anyai tulajdonságok mellett kiemelkedő küllemű (rámában, vagy izmoltságban a fajta átlagát felülmúlja, miközben a másik tulajdonság is legalább átlagos, valamint nincs feltűnő küllemi hibája (láb, tőgy, hát, stb.)) és nem volt nehézellésük.

12.1.1.4. Aranytörzskönyves tehén (Jelölése: AT)

Az RR2, RR3, és RR4 minősítéssel már rendelkező tehének legjobbjai, kiemelkedő életteljesítményük alapján érdemlik ki a következő feltételek teljesülése esetén:

- Minimálisan 8 indexelt választási eredménye alapján,
- Átlagos választási indexe a 110%-ot elérte, vagy meghaladta,
- Két ellés közti ideje nem több, mint 450 nap.

12.2. A TENYÉSZBIKÁK MINŐSÍTÉSE

12.2.1. SAJÁTTELJESÍTMÉNY ALAPJÁN

Az STV-on átesett, legalább 370 napos bikák teljesítményük (ld. charolais esetében 6.2., aubrac esetében 6.3. pont: herekörméret, STV index, 400 napos súly, küllembírálat) alapján „Tenyésztésre javasolt” (A3), „Tenyésztésre alkalmas” (A2) vagy „Tenyésztésre nem javasolt” (A1) minősítési kategóriába, törzskönyvi osztályba kerülhetnek. A küllembírálatot az állat tenyésztője és az ügyvezetés alkalmazottja végzi.

12.2.2. IVADÉKTELJESÍTMÉNY (TENYÉSZÉRTÉKEK) ALAPJÁN

A tenyész bikák minősítése tenyészértékük 13.1 pontban leírt súlyozása szerint képezve, a Charolais Értékindex (CÉI) alapján történik. A percentilis táblázatot figyelembe véve:

- TOP10 (a legjobb 10 %-on beüli teljesítményt nyújtó),
- TOP20 (a legjobb 20 %-on beüli teljesítményt nyújtó),
- TOP35 (a legjobb 35 %-on beüli teljesítményt nyújtó) minősítést kapja.

12.3. A TENYÉSZETEK MINŐSÍTÉSE

A korábban hatályos tenyésztési program szerint minősített tenyészetek törzstenyészeti státusza fennmarad. A törzstenyészeti státuszra való jelentkezés önkéntes, feltételeit és folyamatát a Tenyésztési Szakbizottság határozza meg külön szabályzatban.

13. TENYÉSZÉRTÉKBECSLÉS

Egyesületünk a BREEDPLAN tenyészértékbecslő modell alkalmazásával végzi a tenyészértékek számítását. A Breedplan rendszer leírását a 8. melléklet tartalmazza.

A tenyészértékbecslést az ausztráliai Agricultural Business Research Institute (ABRI, University of New England, Armidale NSW, 2351) végzi a Gulyás Törzskönyvezési és Telepirányítási Rendszerből leválogatott hivatalos teljesítményvizsgálati, származási, telepi/tenyésztési és minden egyéb, a becslés elvégzéséhez szükséges releváns adat alapján.

A futtatásra alkalmas formába hozott, hiteles adatállományt lehetőség szerint évente több alkalommal, elektronikus úton juttatjuk el az ABRI-ba, a BREEDPLAN központba, ahol mindig a legújabb fejlesztésű programváltozaton történik meg a futtatás.

13.1. SZELEKCIÓS INDEX

A magyarországi charolais populáció tenyészcélját szolgáló szelekciós index a Charolais Értékin-dex (CÉI), amit tenyésztésre (MCKTI és MCNTI) és végtermék előállításra (MCVI) szánt felhasználás esetére is számítunk. Dinamikus index, mivel minden tenyészértékbecslés alkalmával az általános képletben szereplő szórásértékeket egy segédprogram számítja ki és frissíti azokat. Totál index, mert termelési és ún. másodlagos értékmérő – direkt és indirekt elléslefolysági összetevőket tartalmaz. Az egyes tenyészértékek súlyozását az indexen belül az alábbi táblázat szemlélteti: (Az egyes tenyészértékek súlyozása az aktuális termelési környezet változásával módosításra kerülhet.)

CÉI számítás	MCKTI	MCNTI	MCVI
Tenyészérték	súlyozás		
Ellés lefolyása, Közv. (%)	20	19	4
Ellés lefolyása, Leány (%)	11	10	
Vemhességi idő (nap)	-14	-11	
Szül. Súly (kg)	-4	-3	-1
200 Napos Súly (kg)	17	0	8
400 Napos Súly (kg)	2	2	39
600 Napos Súly (kg)	1	27	-2
Felnőttkori Súly (kg)	3	1	
Tejterm. kép. (kg)	-4	-2	
Here körméret (cm)	0	0	
Hátizom keresztmetszet terület (cm ²)	-1	-2	-3
Fartájéki bőr alatti faggyú (mm)	6	4	7
Húskihozatal	13	16	33
Márványozottság (%)	4	3	3

14. TENYÉSZBIKA ELŐÁLLÍTÁS

A tenyészbika előállítás rendszere az Egyesület tenyésztési programjának stratégiai fontosságú eleme. Arra a tudományosan megalapozott tételre épül, amely szerint a tehénpopulációban az évenkénti genetikai előrehaladásért a szülői csoportok közül az apák potenciálisan mintegy 80 %-ban felelősek.

Az egyesületnek számolnia kell azzal a körülménnyel, hogy a tenyésztési program céljainak minden tekintetben megfelelő apaállatok előállítása csak egy jól működő integráció keretében lehetséges. Ebben az integrációban egyenlő felelősségtudattal és kölcsönös előnyök érvényesülésével az Egyesületen kívül részt kell vegyenek a tenyésztő gazdák és a mesterséges termékenyítő állomások. Az együttműködés egyrészt az érintett szervezetek képviselőiből álló bizottság közös munkájában, másrészt kétoldalú szerződések teljesítésének gyakorlatában valósulhat meg.

14.1. A BIKÁ ELŐÁLLÍTÁS GENETIKAI BÁZISA

Az elérhető, lehető legnagyobb genetikai előrehaladás érdekében a bika előállítás szelekciós bázisának kell tekintenünk egyrészt a hazai aubrac és charolais fajta fő törzskönyvébe sorolt, teljesítményvizsgálat alatt álló aktív tehénpopulációját, másrészt a nemzetközi tenyésztési integráció keretében elérhető fajtatiszta charolais és aubrac állományok legértékesebb részét kitevő egyedeket.

14.2. TENYÉSZBIKÁK REGISZTRÁCIÓJA

A korábban megfogalmazott tenyésztési koncepció gyakorlati megvalósítása a hazai nyitott populáció nemesítéséhez génmigráció formájában, többek között hazai- és import apaállatok szaporítóanyagának felhasználását teszi lehetővé. Az import apaállatokat tenyésztési szempontból honosítani kell, amely az adott egyed törzskönyvi nyilvántartásba vételét jelenti a tenyésztési program „**Törzskönyvezés**” című fejezetében leírtak szerint.

A minősített tenyészbikákat, valamint a „V” törzskönyvi részben szereplő azon a tenyészbikákat, amelyek mesterséges termékenyítés útján történő végtermék előállítás céljára lettek létrehozva, „csak mesterséges termékenyítésre, végtermék előállításra” záradékkal (pl. a francia HBC „C” törzskönyvi osztályban szereplő egyedek), központi lajstromszámmal (KLSZ) látja el a tenyésztési hatóság az Egyesület kérésére.

14.3. TENYÉSZBIKÁK SZELEKCIÓJA

A nemzeti és az EU közösségi jog adott szabályozási területre vonatkozó előírásainak megfelelően, az Egyesület semmilyen akadályt nem gördít a mesterséges termékenyítésre engedélyezett tenyészbikák szaporítóanyagának, és a természetes fedeztetésre szánt tenyészbikák kereskedelmének szabadsága útjába.

Az Egyesület bízik a tenyésztők hiteles információkon alapuló szakmai döntéseiben a tenyészbikák kiválasztása és tenyésztésben történő felhasználása során. E döntések előkészítéséhez és szakmai megalapozásához hiteles és elfogulatlan információt nyújt, listákat készít a nemzeti és nemzetközi tenyészértékek felhasználásával.

15. EGYÉB RENDELKEZÉSEK

A közgyűlés által 2024. szeptember hónap 3. napján jóváhagyott „Tenyésztési Program” és annak mellékletei 2024. szeptember hó 3. napján, ill. az Agrárminisztérium jóváhagyásának napján lépnek hatályba (kivéve egyes rendelkezések, melyek a szakmai programba való implementálást követően). Ezzel egyidejűleg a 2021. október 28-án, Inárcson elfogadott Tenyésztési Program hatályát veszti.

dr. Baranyi István sk.

elnök

1. MELLÉKLET: TÁMOGATOTT UNIÓS ELVEK

A tenyészállatok és szaporítóanyagaik Unión belüli kereskedelmének általános tenyésztés-technikai és származástani szabályai és azok Unióba történő beléptetésével kapcsolatban a Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete elfogadja és elősegíti az alábbi elvek érvényesülését:

- A. Tenyészállatok és szaporítóanyagaik Unión belüli kereskedelme és az Unióba történő beléptetése nem tiltható meg, nem korlátozható vagy nem akadályozható meg tenyésztéstechnikai és származástani okokból, kivéve az *EU Állattenyésztési rendeletében* meghatározott szabályokból eredő okokat.
- B. A tenyészállatok tenyésztői, a tenyésztőszervezetek vagy harmadik országbeli tenyésztőszervezetek származási ország szerinti, valamint a tenyészállataik vagy azok szaporítóanyagai származási ország szerinti megkülönböztetése tilos.

2. MELLÉKLET: FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

- „**állat**”: a szarvasmarhafélék (*Bos taurus*) fajához tartozó háziállatok;
- „**fajta**”: olyan kellően egységes állatpopuláció, amelyet az azonos fajba tartozó állatoktól különállónak ítél meg tenyésztők egy vagy több olyan csoportja, amely megállapodott abban, hogy ezeket az állatokat az ismert őseikre vonatkozó adatok feltüntetésével törzskönyvekbe bejegyzi, örökölt jellemzőik tenyésztési program keretében végrehajtott, szaporítás, csere és szelekció révén történő reprodukálása céljából;
- „**tenyészállat**”: fajtatiszta tenyészállat;
- „**szaporítóanyagok**”: sperma, petesejtek és embriók, amelyeket tenyészállatokból nyertek ki vagy állítottak elő művi szaporítás céljából;
- „**tenyésztőszervezet**”: tenyésztő szövetség, tenyésztő egyesület vagy az illetékes hatóságok kivételével olyan közjogi szerv, amelyet egy tagállam elismert abból a célból, hogy az általa vezetett vagy létrehozott törzskönyv(ek)be bejegyzett fajtatiszta tenyészállatokkal tenyésztési programot hajtson végre;
- „**harmadik országbeli tenyésztőszervezet**”: egy harmadik országban levő tenyésztő szövetség, tenyésztő egyesület, magánvállalkozás, tenyészállat-előállító szervezet vagy hivatalos szerv, amelyet a harmadik ország engedélyezett tenyészállatoknak tenyésztés érdekében az Unióba történő beléptetésével összefüggésben a fajtatiszta szarvasmarhafélék tekintetében;
- „**illetékes hatóságok**”: egy tagállam azon hatóságai, amelyek e rendelet szerint az alábbiakért felelősek:
  - tenyésztőszervezetek elismerése és az általuk tenyészállatokkal végrehajtott tenyésztési program engedélyezése;
  - a tenyésztésben résztvevők hatósági ellenőrzése;
  - segítségnyújtás más tagállamok és harmadik országok számára a követelmények be nem tartásának feltárása esetén;
  - az a) és c) pontban említetteken kívüli hatósági tevékenységek;
- „**fajtatiszta tenyészállat**”: olyan állat, amelyet a törzskönyv fő-törzskönyvi részébe bejegyeztek, vagy nyilvántartásba vették és jogosult a bejegyzésre;
- „**törzskönyv**”:
  - egy tenyésztőszervezet által vezetett fájl vagy adathordozó, amely fő-törzskönyvi részből és – ha a tenyésztőszervezet így határoz – egy vagy több melléktörzskönyvi részből áll a fő-törzskönyvi részbe bejegyzésre nem jogosult, azonos fajhoz tartozó állatok számára;
  - adott esetben a valamely harmadik országbeli tenyésztőszervezet által vezetett megfelelő könyv;

- „**főtörzskönyvi rész**”: egy törzskönyv része, amelybe a fajtatiszta tenyészállatokat bejegyzik, vagy bejegyzés céljából nyilvántartásba veszik és amelybe ezek bejegyezésre jogosultak az őseik adatai és adott esetben értékmérőik feltüntetésével;
- „**osztály**”: a főtörzskönyvi rész horizontális bontása, amelybe a fajtatiszta tenyészállatokat értékmérőik alapján bejegyzik;
- „**értékmérő**”: egy tenyészállat számszerűsíthető örökölhető jellemzője vagy valamely genetikai sajátossága;
- „**tenyészérték**”: egy tenyészállat genotípusának az ivadékaiban megjelenő adott jellemzőre gyakorolt becsült várható hatása;
- „**hatósági ellenőrzés**”: az illetékes hatóságok által az *EU Állattenyésztési rendeletében* meghatározott szabályok betartásának igazolása érdekében elvégzett bármilyen ellenőrzés;
- „**egyéb hatósági tevékenységek**”: a hatósági ellenőrzésen kívüli olyan tevékenység, amelyet az illetékes hatóságok hajtanak végre a rendeletnek megfelelően az *EU Állattenyésztési rendeletében* meghatározott szabályok alkalmazásának biztosítása érdekében;
- „**származási igazolás**”: tenyésztési tanúsítványok, igazolások vagy kereskedelmi dokumentumok, amelyeket papíralapú vagy elektronikus formában bocsátanak ki a tenyészállatokra és azok szaporítóanyagaira vonatkozóan, és amelyek tájékoztatást nyújtanak a származásról és az azonosításról, és amennyiben rendelkezésre áll a teljesítményértékelés vagy a tenyészértékbecslés eredményéről;
- „**Unióba történő belépés**” vagy „**Unióba történő beléptetés**”: tenyészállatok és szaporítóanyagok behozatala az *EU Állattenyésztési rendelet* VI. mellékletben felsorolt területek egyikére a felsorolt területeken kívülről, a tranzit kivételével;
- „**kereskedelem**”: állatok vagy szaporítóanyagok vásárlása, értékesítése, cseréje, vagy más módon történő beszerzése vagy forgalomba hozatala az Unión – beleértve a tagállamon – belül;
- „**tenyésztésben résztvevő**”: az *EU Állattenyésztési rendeletében* meghatározott szabályok hatálya alá tartozó bármely természetes vagy jogi személy, mint például a tenyésztőszervezet, a tenyésztőszervezet által kijelölt harmadik felek, a spermagyűjtő és -tároló központok, az embriómentő központok, az embriógyűjtő és -előállító munkacsoportok és a tenyésztők;
- „**tenyésztési program**”: többek között tenyészállatok és szaporítóanyagok nyilvántartását, szelekcióját, tenyésztését és cseréjét magában foglaló szisztematikus tevékenységek összessége, amelyet a tenyésztési célállomány kívánt fenotípusos és genotípusos tulajdonságainak megőrzése vagy javítása érdekében alakítottak ki és hajtanak végre.
- „**minősített tenyészállat**”: főtörzskönyves, teljesítménye alapján magasabb törzskönyvi osztályba (A2, A3) sorolt egyed.

3. MELLÉKLET: A FAJTÁINK SZEREPE, JELENTŐSÉGE

3/A CHAROLAIS

Mintegy 1,6 millió tehenet tartanak nyilván az 1864 óta létező és 1920 óta egységes és kiválóan működő tenyésztő szövetségben (HBC). A világon mintegy 5 millió charolais anyatehén található. A végtermék előállítására is alkalmas fajták közül a világon a legelterjedtebb. Nagy létszámban megtalálható még Észak- és Dél-Amerikában, Dél-Afrikában, Ausztráliában és Európa minden országában. Az eltérő gazdasági -, klimatikus -, domborzati -, csapadék viszonyok között különböző típusai alakultak ki (tenyésztői, köztes, hentes, bien naïtre, ranch). E nagy testű, későn érő fajtának legnagyobb értéke a nagy fejlődési erély és a nagy tömegű izomzat. A hízó bikák gyarapodása könnyen elérheti a napi 2000 g-ot is. A charolais tehenek a többi húsfajtával összehasonlítva jó borjúnevelők. Jó legelőn a választott bikaborjak 7 hónapos körüli korukra gyakran elérik a 300 kg-ot, sőt a világhírű őszi Magny-Coursi árverésen a korai bikaborjak közt nem ritka az 500 kg körüli borjú.

Az éleledő piaci versenyben a charolais fajta jelentőségét különleges terméke, a nehéz (650 - 750 kg) végtermék adja. A nagy hizlalási végsúly előnyös, mert egységnyi élősúlyt kevesebb borjú előállítására terhel. A hizlalás alatti nagyobb súlygyarapodás pedig a kisebb testű fajtákhoz képest kedvezőbb takarmányértékesítést eredményez. Részben ez az alapja annak is, hogy választott korban viszonylag magas áron exportálható. Kiváló minőségű húsát a legjobb éttermek szakácsai szerte a világban nagyra értékelik.

3/B AUBRAC

Az kialakulási helyének geográfiai, ökológiai, klimatológiai körülményei miatt a fajta kiválóan alkalmazkodott az extenzív körülményekhez. Tenyésztésében 1840 és 1880 között a Swiss Brown fajta is szerepet kapott. Az aubrac fajta a franciaországi tenyésztői szerint olyan *rusztikus fajta*, amely kiválóan alkalmas a hústermelésre is. Egyike azoknak a fajtáknak, amelyek kiváló anyai vonalként hasznosíthatók a hústermelésben, mind fajtatisztán, mind pedig terminál fajtákkal keresztezve.

Hazájában a Massif Central hegység déli részén és a mediterrán régióban igen elterjedt volt a XIX. Század végén, valamint a XX. Század első felében – nem utolsó sorban azért, mivel ekkor a teheneket fejtek és tejéből a hegyek között, az állományok mellett kiváló minőségű Laguiole sajtokat készítettek az úgynevezett „buron”-okban, valamint az aubrac ökröket is igen sokra értékelték. A 350-380 ezres tehénlétszáma a második világháború után a specializáció térhódításával a kettőshasznú fajtákra jellemzően látványosan visszaesett. 1979-re a tehénlétszám 56000-re csökkent. Az UNION-AUBRAC 1979-es megalakulásával szakszerűen számba-vették a fajta értékmérő tulajdonságait és új lendületet adtak a fajta menedzselésének. Franciaországban a létszáma 2017-ben már újra túllépte a 200 000-et és a világ több mint 20 országában tenyésztik.

A térnyerése a kiemelkedő anyai tulajdonságai mellett alacsony súlyban is tapasztalható kiváló húsfarmainak és a charolais fajtával alkotott kiugróan jó kombinálódó képességének köszönhető.

4. MELLÉKLET: A GYŰJTÖTT ADATOK KÖRE, AZ ADATGYŰJTÉS RÉSZLETES SZABÁLYAI

A gyűjtött adatok köre:

- származási adatok
- fajtajelleg adatok (szőrszín, stb.)
- szarvaltsági státusz
- ellés/születés
  - születési súly,
  - elléslefolyás;
- választás
- súlymérés
- természetes fedeztetés, mesterséges termékenyítés, embriótranszfer
- kikerülés, kiesés
- küllembírálati adatok
- testméret adatok (herekörméret, stb.)
- ultrahangos vágóérték- és húsminőségi adatok (P8, REA, IMF)
- genetikai adatok (terheltségek, stb.)

A születési súly mérlegelése azokban a tenyészetekben fokozottan elvárt, ahol pedigrés tenyészállat előállítás is történik. Az STV-be beállítani tervezett évjárat előtti évben már minden egyes borjú születési súlyát rögzíteni kell.

Az adatgyűjtést végző felelőssége

A Magyar Charolais Tenyésztők Egyesületének tagjai önállóan végzik az elsődleges tenyésztési és termelési adatok gyűjtését (ICAR „B” módszer), kivéve a 6.2. pont szerinti adatokat (ICAR „A” módszer).

Az egyesületi tagok a mellékletben meghatározott, s az egyesület honlapján közzétett nyomtatványokon (papíron vagy elektronikus formában), ill. az Egyesület Törzskönyvezési és Telepírányítási Programjának telepi verziójával elektronikus úton legalább negyedévenként átadják a tenyésztési és termelési adatokat a Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete (MCTE) számára, amelyeket az feldolgoz.

Az adatszolgáltatás bizalmi elven alapul. A szolgáltatott adatok helyállóságát, valamint az állatok egyedi megjelölésének pontosságát az MCTE ügyvezetése évente több alkalommal, szűrőpróba-szerűen ellenőrzi (ICAR „C” kevert módú adatgyűjtés). Amennyiben hiányosságokat tapasztal, erről tájékoztatja az adott tenyészet vezetőjét, valamint az MCTE Tenyésztési Szakbizottság és a Felügyelő Bizottság elnökét, közösen intézkednek annak kiküszöböléséről. Ha ez nem vezet eredményre, akkor az Egyesület a fajta és az MCTE jó hírnevének megóvása érdekében végső megoldásként, elnökségi hatáskörben döntést hozhat az adott tenyészet tárgyévi törzskönyvezési adatainak egyesületi nyilvántartásból való törléséről. Amennyiben az adatok szándékos hamisítása történne, úgy az elnökség az MCTE-ből történő kizáró határozatot is hozhat.

- a) „A” – Az Egyesület hivatalos megbízottja (munkatársa) végzi az adatfelvételt (STV súlymérés, küllemi bírálat, stb.)
- b) „B” – A tenyésztő veszi fel az adatokat (születési adatok, választás, súlymérés, stb.)
- c) „C” - Vegyes felelősség. Az Egyesület és a tenyésztő, vagy megbízottja váltakozva v. együtt végzi az adatfelvételt, pl. méri a súlyt (ellenőrzés).

Az „A” módszer szerinti adatgyűjtés részletes leírása

Az Egyesület hivatalos megbízottja (munkatársa) által végzendő adatgyűjtés:

- STV nyitó- és záró súlymérés
- küllemi bírálat
  - küllemi bírálati adatként csak az Egyesület alkalmazásában álló, vagy Egyesület által megbízott, szakirányú végzettséggel rendelkező bíráló által gyűjtött adat vehető figyelembe;
  - a charolais és aubrac egyedek küllemi bírálatáról az Egyesület által készített „Küllemi bírálati szabályzat” c. szabályzat rendelkezik, mely összhangban áll a fajta tenyésztési programjában foglalt célkitűzéseivel.
- fajtaazonossági bírálat a „B” törzskönyvbe való bejegyzés érdekében
- ultrahangos húsminőség- és vágóérték vizsgálatok (P8, REA, IMF)

A „B” módszer szerinti adatgyűjtés részletes leírása

A tenyésztő, vagy megbízottja (munkatársa, inszeminátor, embrióátültető, genetikai laboratórium) által végzendő adatgyűjtés:

- származási adatok
- fajtaazonossági bírálat a „C” törzskönyvbe való bejegyzés érdekében
- szarvaltsági státusz

- ellés/születés
  - születési súly,
  - elléslefolyás;
- választás
- súlymérés (kivéve STV)
- természetes fedeztetés, mesterséges termékenyítés, embriótranszfer
- kikerülés, kiesés
- küllembírálati adatok
- testméret adatok (herekőrméret, stb.)
- genetikai adatok (terheltségek, stb.)
- a hosszú hasznos élettartamra vonatkozó információk
- a tenyészbikák, illetve nőivarú utódaik termékenyítőképességére, termékenységére, vemhesülésére vonatkozó, ún. fertilitási mutatók, szaporodásbiológiai teljesítmények.

5. MELLÉKLET: A TÖRZSKÖNYVI OSZTÁLYBA SOROLÁS TÁBLÁZATA

Charolais és aubrac fajták törzskönyvi osztályba sorolása

1.	HÍM- IVAR	Charolais	Faj- ta- azo- nos- sági bírá- lat	205 na- pos súly és index	400 na- pos súly	Éves kori he- rekör- méret	UH vizs- gálat	STV gyarap. index	(STV minősítő) küllemi bírálat						Minősítési kategória	Törzskönyvi oszt.			
									funkc. t. p.	vázf. t. p.	szárkör	izm. t. p.	izm. t. ö. p.	vázf. t. ö. p.					
3.	Ősök		ninc s v.																
4.	egyik szülő V, másik A vagy V		nem felelt meg	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	V	
5.			ninc s v.																
6.			nem felelt meg	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
7.			ninc s v.																
8.			nem felelt meg	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
9.			ninc s v.																
10.			nem felelt meg	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
11.			ninc s v.	nincs v. < 80 % (v. < 210 kg)	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
12.			nem felelt meg	nincs v. > 210 kg)	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
13.			ninc s v.	nincs v. > 210 kg)	nincs v. < 430 kg	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
14.			nem felelt meg	nincs v. > 210 kg)	nincs v. > 430 kg	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
15.			ninc s v.	nincs v. > 210 kg)	nincs v. > 430 kg	nincs v. < 30 cm	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1
16.			nem felelt meg	nincs v. > 210 kg)	nincs v. > 430 kg	nincs v. < 30 cm	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	mind-egy	A1

17	nincs	mind-egy	mindegy	mindegy	mind-egy	mindegy	mindegy	mindegy	mind-egy	A1	
18		nincs	mindegy	mindegy	mind-egy	mindegy	mindegy	mindegy	mind-egy	A1	
19		< 80% és/vagy <1200 g/nap egyedi- és csoport-átlag	nincs, v. mindegy							Te-nyész-tésre nem javasolt	A1
20		>=80% de <92 % vagy min. 1500 g/nap (min. 1200 g/nap egyedi- és csoport-átlag)	charolais küllemi súlyozott össz. pontszám >= 230							Te-nyész-tésre alkalmas	A2
21			min. 3-4-4-4	max. egy >=3	min. 3	max. egy >=3	IF min. 40	VF min. 40			
22			nincs, v. a fentieknek nem felel meg							Te-nyész-tésre nem javasolt	A1
23			charolais küllemi súlyozott össz. pontszám >= 250							Te-nyész-tésre javasolt	A3
24			min. 4-4-4-4	max. egy >=3	min. 3	min. >=4	IF min. 40	VF min. 40			
25			charolais küllemi súlyozott össz. pontszám >= 250							Te-nyész-tésre javasolt	A3
26			min. 4-4-4-4	max. egy >=3	min. 3	max. egy >=3	IF min. 40	VF min. 40			
27			charolais küllemi súlyozott össz. pontszám >= 230							Te-nyész-tésre javasolt	A2
28			min. 4-4-4-4	min. >=4	min. 3	max. egy >=3	IF min. 40	VF min. 40			
29			charolais küllemi súlyozott össz. pontszám >= 230							Te-nyész-tésre alkalmas	A2
30			min. 3-4-4-4	max. egy >=3	min. 3	max. egy >=3	IF min. 40	VF min. 40			
31			charolais küllemi súlyozott össz. pontszám >= 230							Te-nyész-tésre alkalmas	A2

≥ 30 cm

van

111.				
112.			nincs v. nem felelt meg	mindegy
113.	nem azonosított A	törzskönyvön kívüli min. F1 (50 %)	megfelelt	mindegy
114.				C
115.				

116. "A", "V" ill. "B" törzskönyvbe bejegyezni csak igazolt származású egyedeket lehet.
117. Csak törzskönyvezett szülők ivadéka törzskönyvezhető. Kivétel a C melléktörzskönyv, ld. táblázat.
118. A feltételek szerinti törzskönyvi osztály a törzskönyvbe történő bejegyzéssel válik véglegessé.
119. Származási igazolást csak főtörzskönyvbe bejegyzett állat kaphat!
120. B, C melléktörzskönyvben szereplő állat csak ósisor nyilvántartást kaphat.
121. Törzskönyvbe bejegyzett állat magasabb részbe, osztályba történő bejegyzése kérelemre, új információk alapján lehetséges!

6. MELLÉKLET: AZ ITV SZABÁLYAI

IVADÉKTELJESÍTMÉNY-VIZSGÁLAT

A tenyésztési program az ivadékteljesítmény-vizsgálatot a tenyészbika előállítási program meghatározó jelentőségű tényezőjének, a szelekció egyik legfontosabb szakaszának tekinti. Ez az alapja annak az igénynek, hogy az ivadékvizsgálat gyakorlati megvalósításához figyelembe kell venni az alapvető szakmai követelményeken túl azt a körülményt, hogy a szelekciónak ezt a fázisát is csak jól működő integráció keretében lehet megvalósítani. Törekednie kell továbbá arra, hogy a hazai ivadékvizsgálat összhangban legyen a folyamatosan korszerűsödő nemzetközi gyakorlattal, ezért az Egyesületnek ebben az esetben is fel kell vállalnia az irányító és koordináló feladatokat. Az operatív végrehajtás a magyar charolais és aubrac fajta tenyésztésében érdekelt mesterséges termékenyítő vállalkozások feladata, amelyet racionális munkamegosztással, kétoldalú szerződések alapján látnak el.

CÉLJA ÉS FELADATA

- a.) Az ivadékteljesítmény-vizsgálat (ITV) a tenyészállatok átörökítő képességének előrejelzése ivadékaik teljesítménye alapján.
- b.) Az egyes ITV-ben tesztelt bikák, mint referenciabikák széleskörű használatával a tenyészetek közötti genetikai kapcsolatok szélesítése, a tenyészértékek pontosságának erősítése.

AZ IVADÉKTELJESÍTMÉNY-VIZSGÁLAT SZABÁLYOZÁSA

Az ivadékteljesítmény-vizsgálat a tenyészállatok átörökítő képességének előrejelzése ivadékaik teljesítménye alapján. Általános elvei az alábbiak:

- az Egyesület fajtái tenyész- és haszonértékének minél eredményesebb javítása érdekében évente annyi fiatal bikát kell ivadékvizsgálatba állítani, amely még biztosítja a korrekt összehasonlítást az ivadékok teljesítménye alapján és a megfelelő tenyészbikák kínálata összhangban áll a kereslettel;
- az ivadékvizsgálati programban csak az a célpárosításból született bika vehet részt, amely törzskönyvi bizonyítvánnyal rendelkezik, származását vércsoportvizsgálattal, vagy ennél pontosabb módszerrel (DNS vizsgálat) igazolták, az előírásoknak megfelelő állategészségügyi igazolásokkal rendelkezik. Törekedni kell a Charolais Világszövetség kódtárában szereplő azon kedvezőtlen örökletes genetikai terheltségekre történő szűrésre (mely esetben mentes). Az Egyesület Szakbizottsága jóváhagyta és spermája megfelel a vonatkozó szabvány, vagy szabályzat előírásainak;
- az ivadékvizsgálat csak olyan magyar charolais, vagy aubrac fajtát tartó gazdaságban folytatható, amelynek állománya az ENAR-ban regisztrált, Egyesületi tagsággal rendelkezik, termelési teljesítményvizsgálata a vonatkozó szabályzat szerint történik és a gazdaság vezetője (tulajdonosa) kétoldalú szerződést köt a programban való részvételre;
- a tenyészértékbecslés eredményessége és megbízhatósága érdekében az Egyesület szükségesnek tartja, hogy a vizsgálatba vont bikát spermájával bikánként legalább 150, de nem több mint 500 inszeminálást végezzenek;
- az ITV programban résztvevő gazdaságokban az ivarzó egyedek inszeminálását a fiatal bikák spermájával lehetőleg véletlenszerűen kell végezni úgy, hogy a beosztott bikák mindegyikétől minél több gazdaságban elegendő leányivadék születhessen;
- a vizsgálat hitelességét a termelés környezeti adottságait jól reprezentáló tenyészetkörben végzett tervszerű párosítások adta lehetőség biztosítja;

- az Egyesület tagjai közreműködésével mindent megtesz azért, hogy a bikák a lehető legnagyobb utódszámmal értékelődjenek, tehát az ITV utódok tenyészetben tartását, azok teljes körű küllemi bírálatát elsődleges szempontként kezeli.

ÁLTALÁNOS ELVEK

- a) ITV-be csak az Egyesület által javasolt tenyészállat állítható;
- c) Az ITV tenyészetek termelési színvonala reprezentálja a tenyészetek azon körét, ahol a hazai tenyészértékek – a tenyészbikák értékelését követően – realizálódnak;
- d) Tenyészérték megállapítását célzó ITV csak az Egyesület tenyésztési programját deklaráltan végrehajtó tenyészetekben folyhat;
- e) Az ITV-ben induló bikák spermájának felhasználása során a feltételeknek megfelelő termelésellenőrzött állományokban lehetőség szerint törekedni kell a nőivarú egyedek véletlenszerű termékenyítésére, illetve a sperma folyamatos felhasználására, de ezek nem kizáró körülmények;
- f) Az ivadékvizsgálat statisztikai értékelése a tenyészértékbecslés részeként a mindenkor rendelkezésre álló legmodernebb módszerrel (pl. BLUP) kell végezni.

MUNKAFOLYAMATAI

Az ITV bikák kijelölése

- a) ITV bika csak az Egyesület tenyésztési programja alapján kijelölt apaállat lehet.
- g) A bika és spermája feleljen meg a mindenkori jogszabályi előírásoknak.
- h) A bikának az ITV terv benyújtásakor Magyarországon életben kell lennie, vagy az ITV spermaadag felett az Egyesület által meghatározott mennyiségű, Magyarországon tárolt, mélyhűtött, előírással minőségű szaporítóanyaggal kell rendelkeznie.
- i) Kétoldalú ivadékvizsgálat keretei között történő spermacsere esetén az ITV terv benyújtásakor a csere-bikának az ITV spermaadag felett az Egyesület által meghatározott mennyiségű, Magyarországon tárolt, mélyhűtött, előírással minőségű spermával kell rendelkeznie. Ha ez nem biztosítható akkor a csereindító felek törekedjenek megfelelő garanciát nyújtó szerződés megkötésére.

Az ITV tenyészetek kijelölése

Ivadékvizsgálatba vonható a tenyészet, ha:

- a) Hivatalos teljesítményvizsgálatot folytat, tenyésztési és termelési adatokat legalább háromhavi gyakorisággal közöl;
- j) Állományát hivatalos küllemi bírálatnak veti alá;
- k) Állategészségügyi státusza nem veszélyezteti a bikák korrekt kiértékelését;
- l) A mesterséges termékenyítés eredményes alkalmazásának személyi és tárgyi feltételei adottak.
- m) Lehetőség szerint több, de minimum egy indított bika szaporítóanyagát fogadja.

Az ITV terv elkészítése, regisztrálása

- n) Az ITV tervet az Egyesület készíti el, és a tenyésztési hatóságnál annak mindenkori előírása szerint jár el;
- o) Az ITV tervet regisztrációra a központi adatbázis üzemelési rendjének megfelelő formában kell benyújtani;

Az ITV terv elkészítésének szabályai

- a) A tervben megadott tenyészet a központi adatbázis nyilvántartása szerint működő állapotú legyen, tartója pedig rendelkezzen tagsági viszonyal;

- p) A tervben egy tenyészet csak egyszer szerepelhet;
- q) A tervben tenyészetenként legalább 1 bikát kell besorolni;
- r) A bikákat egy tenyészetben belül egyenlő spermaadaggal kell besorolni;
- s) A bikák ITV spermaadagját bikánként és tenyészetenként minimum 5, de legfeljebb 20 spermaadag erejéig, lehetőleg minél több környezetbe kell besorolni;
- t) A tervben bikánként legalább 150, de legfeljebb 500 adag sperma használható fel.

Az ITV sperma forgalmazása és felhasználása

- u) ITV spermát csak az ITV tervben besorolt bikáktól és spermaadaggal, az ugyanott felsorolt tenyészetekben szabad felhasználni. Ez alól kivétel az Egyesület által bejelentett, és a tenyésztési hatóság előírásainak megfelelően végrehajtott tenyészetcsere;
- v) A spermát az ITV indításának kezdetétől számított 365(366) napon belül kell felhasználni. Az indítás dátuma a tenyésztési hatóság eljárásrendje szerinti dátum, annak hiányában a sperma kijuttatás megkezdésének dátuma;
- w) ITV spermával bármilyen korú tenyészérett, szaporodásra képes nőivarú egyed termékenyíthető;
- x) A tenyészértékkel nem rendelkező tenyészbika-jelölt mesterséges termékenyítési engedélye elsősorban az ITV tervben szereplő spermaadagra, de maximum 1000 adagra vonatkozik Hivatalos genomikai tenyészértékkel rendelkező bika hazai ITV indítása esetén a tenyészbika szabadon forgalmazható;
- y) ITV párosítás céljából felhasználni csak az ITV spermaforgalmazás jelentésekor megadott termelési számú spermaadagokat lehet;
- z) Rendkívüli esetben csak az Egyesület kezdeményezheti az ITV spermaadagok tervtől eltérő módosítását;

Az ivadékok származásazonosítása

- a) A megfelelő szintű tenyésztési fegyelem fenntartása és az ITV eredmények megbízhatósága érdekében, meghatározott körben az ivadékok szülői származását a központi adatbázisba érkező adatok folyamatos belső kontrolljával, szükség esetén ISAG protokoll szerinti származásellenőrzési vizsgálattal is meg kell erősíteni;
- aa) Hazai szervezésű ITV-ben részt vevő bikák ivadékainak származás ellenőrzése monitoring rendszer alkalmazásával történik;
A laboratóriumi vizsgálattal nem igazolható származású ivadékok apai származását az adatbázisból törölni kell.

7. MELLÉKLET: KORRIGÁLT SÚLYOK, GYARAPODÁS, HEREKÖRMÉRET ÉS INDEXEK

A 205 NAPOS SÚLY ÉS INDEX

A 205 napos („választási”) súly számítására szolgáló mérlegelés legkésőbb a borjak anyjuktól történő elválasztásának napján (105-305 napos életkor között) történhet.

A 205 napra korrigált választási súly számítás képlete:

$$= \frac{\text{választási súly} - \text{születési súly}}{\text{életkor választáskor}} * 205 + \text{születési súly}$$

A 205 napra korrigált súly indexét a tenyészeteken belüli ± 30 napon belül született azonos ivarú kortársakhoz viszonyítva, a szórással standardizálva számítjuk.

A standardizált korrigált élősúly számítás képlete = $100 + \frac{(k.s. - k.s.á.) * 20}{sd}$

ahol: k.s. = korrigált (pl. 205, vagy 400 napra) testsúly (kg),
 k.s.á. = korrigált testsúly átlaga az állományban,
 sd = korrigált testsúly szórása az állományban.

Az index kiszámításánál figyelembe vett korrekció, speciális esetek:

- Az index korrigálendő az anya korának megfelelően a következők szerint:

ANYA ÉLETKORA SZERINTI KORREKCIÓ		
	Átl. vál. ind. %	korr. tényező
3 év	95,2	1,05093
4 év	98,2	1,01789
5 év	100,5	
6 év	101,7	
7 év	102,5	
8 év	102,5	
9 év	101,8	
10 év	101,2	
11 év	100,4	
12 év	100,0	
13 év	97,6	1,02462
14 év	96,0	1,04153
15 év	95,6	1,04603
16 év	95,3	1,04933
17 év	94,4	1,05949
18 év	91,8	1,08932

- Iker borjak vál. indexe esetén 1,1764-es szorzó (korrekció 85 %).
- Embriótranszferből származó borjú a donor tehén átlag vál. indexét kapja, ha ez nincs, akkor 100 %-ot.
- Elhullott tehén borja, korán v. későn leválasztott borjú (nincs v. nem reális 205 napos súly) a(z elhullott) tehén átlag vál. indexét kapja, ha ez nincs, akkor 100 %-ot.
- Amennyiben az indexelési csoportlétszám kisebb 5 db-nál és ezért a borjúnak nem számolható index az általános módon, akkor bikák esetében 240 kg, üszők esetében 220 kg-hoz kell viszonyítani a 205 napos súlyt.

A 400 NAPOS SÚLY ÉS INDEX

A 400 napos súly számítására szolgáló mérlegelés az egyedek 370-430 napos kora között történhet. 400 napos súly számítás képlete:

$$\frac{400 \pm 30 \text{ napos korban mért élősúly}}{\text{életnap mérlegeléskor}} \times 400 \text{ nap}$$

A 400 napra korrigált súly indexét a tenyészeteken belüli ± 30 napon belül született azonos ivarú kortársakhoz viszonyítva, a szórással standardizálva számítjuk (ld. a 205 napos súly indexnél).

AZ STV GYARAPODÁS ÉS INDEX SZÁMÍTÁSA

Az STV-n belüli gyarapodás számítása: a tesztperiódus kezdő- és zárósúly különözete elosztva a tesztperiódus napjainak számával. Intenzív módszerű STV végzésekor a teljes (kb. 150 napos az ajánlott) tesztperiódus során elért gyarapodás a számítás alapja. Edző módszerű növendékbika nevelés esetében csak az intenzív szakasz alatt teljesített gyarapodás a számítás alapja.

Az STV gyarapodás indexe: adott STV csoport „A” főtörzskönyves növendékbikái együttes átlagos STV-n belüli gyarapodását 100 %-nak tekintve az átlaghoz viszonyított, szórással standardizált %-os értéke.

A standardizált korrigált STV gyarapodási index számítási képlete a lezárt STV alapján:

$$100 + \frac{(e.gy.-cs.gy.á.) * 20}{sd}$$

ahol: e.gy. = egyed átlagos napi gyarapodása (gramm) a teszt folyamán,
cs.gy.á. = adott STV csoport átlagos napi gyarapodása a teszt folyamán,
sd = korrigált testsúly szórása az állományban.

ÉVES KORRA KORRIGÁLT HEREKÖRMÉRET

Az egyed 365 napra korrigált herekörméretét lehetőség szerint 365 ±60 napos korban mért adatból számítjuk. A korrekció az alábbi regressziós összefüggés (képlet) alapján történik:

$$y = 0,0193x + 28,657$$

azaz: 365 napra korrigált herekörméret = ténylegesen mért herekörméret + [(365 - életkor a here mérésekor) x 0,0193].

8. MELLÉKLET: A BREEDPLAN RENDSZER JELLEMZŐI

A BREEDPLAN a BLUP (Legjobb Lineáris Torzítatlan Becslés) egyedmodellre épülő húsmarha tenyésztérbecslési módszer. A New England Egyetem és a New South Wales Mezőgazdasági Intézet Állatgenetikai és Nemesítési Csoportja (AGBU) fejlesztette ki Ausztráliában.

Nagyszámú tulajdonságot kezel egy időben, ezek a különböző életkorban mért testsúly, az ellés lefolyása, termékenység és vágóérték adatok.

Különválasztja a tulajdonságokat közvetlenül befolyásoló gének hatását és az anyai hatást – ott, ahol ez fennáll.

A modell leírása:

$$Y_{ijkln} = b_i + a_j + m_k + p_k + h_l + \lambda_n e_{ijkl}$$

Y_{ijkln} = a j-edik egyed megfigyelése, amit a k-adik anya nevelt az i-edik korcsoportban, melyet az l-edik bika-tenyészet kölcsönhatás befolyásolt

b_i = az i-edik korcsoport

a_j = a j-edik egyed tenyésztérbéke

m_k = a k-adik anya hatása

p_k = a k-adik anya állandó környezeti hatása

h_l = az l-edik bika-tenyészet kölcsönhatás

λ_n = a heterogén variancia multiplikatív korrekciója

e_{ijkl} = a hiba, vagy maradék

A program figyelembe veszi:

- Anyai hatást
- A bika-tenyészet kölcsönhatást
- Tulajdonságoktól függően eltérő korcsoportokat alakít ki
- „Multitrait” modell, azaz korrelációk ismeretében, egyéb adatok alapján is becsül tenyészértéket
- A fajta saját populációgenetikai paramétereivel (h^2 , r , R) számol, keresztezett állományokban az azonos genotípusúakat hasonlítja össze
- Beépíti a külföldi tenyészértéket
- Heterogén varianciával számol
- Genetikai csoportokat képez
- Keresztezett állatoknak is képes – egy adatbázison belül – tenyészértéket számolni

A program megfelelő alapadatok esetén többek között az alábbi tulajdonságok tenyészérték számítására kész: (▶ az MCTE részére számított tenyészértékeket jelöli.)

Súly	Termékenység	Carcass
▶ Születési súly (opcionális)	▶ Herekörméret	▶ Hosszú hátizom vastagsága
▶ 200-napos tejtermelés	Termékenyítési időszak kezdetétől (hárembe osztás) ellésig eltelt idő	▶ Faggyúborítottság
▶ 200-napos súlygyarapodás	▶ Vemhességi idő (egyedi pároztatás)	Vágási %
▶ 400-napos súly	▶ Ellés lefolyása	▶ Márványozottság
▶ 600-napos súly		
▶ Kifejlettkori súly		

A program részletes ismertetése megtalálható a <http://breedplan.une.edu.au> internethelyen.

• .